

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność

na lata 2016-2022 dla obszaru działania

Lokalne Grupy Działania

Kraina Trzech Rzek

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2023-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy kwietniem a listopadem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Pani Prezes, pracownikom i członkom Zarządu, ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Teren Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek w 2021 roku zamieszkiwało 77 120 osób, o 2571 mieszkańców, czyli o 3% więcej niż w 2015. Depopulacja nie ominęła jednak wszystkich gmin należących do grupy.
- Średnie saldo migracji w ruchu zewnętrznym i zagranicznym dla terenu LGD wynosi +60 osób, co oznacza, że 60 osób więcej przyjechało, niż opuściło badanych obszar. Saldo to jest wyższe niż w 2016, ale niższe niż w 2019 roku.
- Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem wynosi średnio 60,2% w każdej z gmin i jest wyższy, niż wskaźnik ten dla całego województwa wielkopolskiego. W każdej z gmin udział ten z roku na rok maleje.
- Wskaźnik obciążenia demograficznego to odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem. Średni wskaźnik dla LGD Kraina Trzech Rzek wynosi 15,3% i jest znacznie niższy, niż odsetek dla całego województwa wielkopolskiego.
- Z roku na rok na terenie LGD Kraina Trzech Rzek spada liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. W 2015 roku było ich średnio 517 na 10 tysięcy osób w każdej gminie, w 2021 już tylko 296, co oznacza spadek o 43%.
- Rośnie liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem. W województwie wielkopolskim wzrost ten oscyluje wokół 16%, na terenie Lokalnej Grupy Działania wynosi natomiast 19%. W sumie na terenie LGD zanotowano 12 556 podmiotów.
- W 2021 roku na terenie LGD Kraina Trzech Rzek w każdej z gmin działało średnio 41 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tysięcy mieszkańców. Jest to liczba mniejsza niż średnia całego województwa wielkopolskiego. Z roku na rok przybywa jednak organizacji, i to w każdej z gmin należącej do grupy.
- Spada liczba osób bezrobotnych. W 2021 roku teren LGD zamieszkiwało w sumie 387 mężczyzn i 494 kobiety bez pracy, to o 39% mniej niż w roku 2015. Prawie 2% osób w wieku produkcyjnym ma problemy ze znalezieniem pracy.
- Z ankiet wynika, że ponad połowa mieszkańców uważa, że gmina jest dobrym miejscem do życia. Przeciwnego zdania jest co piąty badany. Mniej niż połowa mieszkańców uważa, że w ciągu ostatnich pięciu lat warunki do życia w gminie poprawiły się.
- Niemal wszyscy badani mieszkańcy deklarują wiedzę o najważniejszych atrakcjach turystycznych w okolicy oraz faktach historycznych dotyczących gminy. Większość uczestniczy także w wydarzeniach organizowanych w gminie, a niemal połowa uczestniczy w ich przygotowaniach.
- Jedynie 12% mieszkańców rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Do głównych powodów tej decyzji zaliczyć należy brak perspektyw zawodowych, trudny dostęp do edukacji oraz instytucji kultury, a także utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi.

- Znaczna większość mieszkańców osobiście korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych, w tym częściej niż co piąty mieszkaniec korzysta z niej często. Jedna trzecia mieszkańców deklaruje, że czasem korzysta z projektów takich jak szkolenia, spotkania i festyny finansowane ze środków unijnych.
- Niemal wszyscy badani pozytywnie oceniają funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek. Najlepsze oceny dotyczą organizacji naborów wniosków i prowadzenia doradztwa. Interesanci LGD dobrze oceniają także informowanie członków LGD o funkcjonowaniu grupy oraz pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych.
- Oficjalna strona internetowa LGD to główne źródło informacji na temat funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Stosunkowo duża grupa osób zadeklarowała także pozyskiwanie informacji z mediów społecznościowych.
- Potencjalni beneficjenci swoją wiedzę na temat potrzeb mieszkańców czerpią głównie z rozmów i z własnego doświadczenia. Korzystają także z kontaktów z samorządowcami i forów dyskusyjnych.
- Zdecydowana większość ankietowanych twierdzi, że nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców, z czego 50% uważa, że wpisywały się w problematykę w większości, a 43% twierdzi, że idealnie korespondowały z potrzebami mieszkańców.
- Środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie i z korzyścią dla społeczności – tak uważa 95% badanych. O tym, że LGD powinna podejmować dodatkowe działania wykraczające poza LSR przekonana jest połowa ankietowanych

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania.....	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne.....	6
3.4.	Pytania badawcze	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju.....	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju.....	18
5.3.	Funkcjonowanie LGD	25
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	36
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	40
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	47
8.	Spis tabel i wykresów	50
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	52
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:	52
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	52
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD	53
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD	60
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego.....	69

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analityczne:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie

niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w

wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankiety można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doбором próby, który jest faktycznie doбором przypadkowym, dodatkowo obarczonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby, gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 33 osoby.

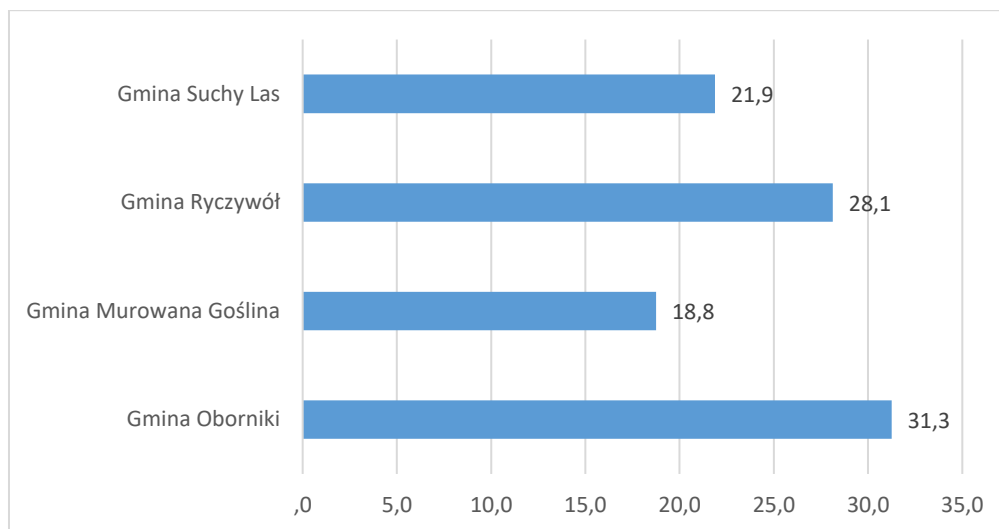
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 52 ankiety.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się, gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z Prezesem Zarządu
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękomię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwi późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustra umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Teren Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek w 2021 roku zamieszkiwało 77 120 osób, o 2571 mieszkańców, czyli o 3% więcej, niż w 2015. Depopulacja nie ominęła jednak wszystkich gmin należących do grupy, mieszkańców ubyło w gminie Ryczywół. Najliczniejszą gminą jest gmina Oborniki, mieszka tam 34 203 osoby, niemal pięć razy więcej, niż w najmniejszej pod względem ludności gminie Ryczywół.

Tabela 1. *Ludność ogółem*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Województwo wielkopolskie	3475323	3481625	3489210	3493969	3498733	3496450	3489074
Oborniki	33830	34045	34082	34157	34179	34185	34203
Murowana Goślina	16760	16779	16820	16864	16901	16942	16918
Ryczywół	7449	7378	7379	7334	7293	7264	7225
Suchy Las	16510	16743	17100	17599	18104	18512	18774
Suma dla gmin LGD	74549	74945	75381	75954	76477	76903	77120

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

Na liczbę ludności składa się liczba zgonów i urodzeń, ale także wyjazdy i przyjazdy z i na badany teren. O takich zmianach informuje saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym. Średnie saldo dla terenu LGD wynosi +60 osób i jest wyższe, niż w 2016, ale niższe niż w 2019 roku. Najwyższy wskaźnik cechuje gminę Suchy Las, aż 206 osób więcej przyjechało do tej gminy, niż ją opuściło. Najmniejsze saldo zanotowano w gminie Ryczywół: -30 osób.

Tabela 2. *Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym*

Nazwa gminy	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Województwo wielkopolskie	1059	1143	1282	1460	1757	2000
Oborniki	53	-27	-25	-22	-15	24
Murowana Goślina	-42	-30	-8	14	19	39
Ryczywół	-53	-10	-54	-40	-19	-30
Suchy Las	178	289	428	456	353	206
Średnia dla gmin LGD	34	56	85	102	85	60

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem to ważny wskaźnik dla zarysowania potencjału przedsiębiorczego danego regionu. Średnio w każdej z gmin osoby w

wieku produkcyjnym stanowią 60,2% mieszkańców, to więcej niż wskaźnik ten wynosi dla województwa wielkopolskiego. Najniższy wskaźnik zanotowano w gminie Suchy Las. Największy spadek względem 2015 roku zanotowano w gminie Murowana Goślina, aż o 5 punktów procentowych.

Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Województwo wielkopolskie	62,6	62,0	61,3	60,7	60,1	59,7	59,3
Oborniki	63,1	62,4	61,7	60,9	60,4	59,7	59,4
Murowana Goślina	67,5	66,6	65,7	64,8	63,9	62,9	62,1
Ryczywół	62,8	62,4	62,1	61,5	61,3	61,3	61,1
Suchy Las	61,0	60,1	59,3	58,8	58,7	58,3	58,1
Średnia dla gmin LGD	63,6	62,9	62,2	61,5	61,1	60,6	60,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

Wskaźnik obciążenia demograficznego to odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem. Średni wskaźnik dla LGD Kraina Trzech Rzek wynosi 15,3% i jest znacznie niższy, niż odsetek ten dla całego województwa wielkopolskiego. Z roku na rok w każdej z gmin wzrasta jednak udział osób starszych w liczbie wszystkich mieszkańców, najbardziej w gminie Murowana Goślina, aż o 4 punkty procentowe. Stosunkowo najwięcej seniorów i senierek zamieszkuje gminę Oborniki, stanowią tam 16,3% społeczności.

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Województwo wielkopolskie	14,6	15,2	15,7	16,3	16,8	17,3	17,7
Oborniki	12,9	13,5	14	14,6	15,3	15,9	16,3
Murowana Goślina	10,2	10,7	11,2	11,9	12,7	13,6	14,3
Ryczywół	11,6	12,1	12,6	13,4	14,1	14,8	15,3
Suchy Las	11,5	12,4	13,3	13,8	14,3	14,8	15,3
Średnia dla gmin LGD	11,6	12,2	12,8	13,4	14,1	14,8	15,3

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

Z roku na rok na terenie LGD Kraina Trzech Rzek spada liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. W 2015 roku było ich średnio 517 na 10 tysięcy osób w każdej gminie, w 2021 już tylko 296, co oznacza spadek o 43%. Najwięcej osób wymagających pomocy zamieszkuje gminę Ryczywół, ale również tam nastąpił największy w grupie spadek beneficjentów, od 2015 ubyło ich aż o połowę. Najmniejszą część społeczności beneficjenci stanowią w gminie Suchy Las.

Tabela 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Województwo wielkopolskie	635	573	514	463	430	389
Oborniki	661	565	423	400	393	381
Murowana Goślina	356	305	248	223	224	210
Ryczywół	811	673	583	627	559	412
Suchy Las	241	228	224	192	190	180
Średnia dla gmin LGD	517	443	370	361	342	296

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

Rośnie liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem. W województwie wielkopolskim wzrost ten oscyluje wokół 16%, na terenie Lokalnej Grupy Działania wynosi natomiast 19%. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych jest w gminach Oborniki i Suchy Las, najmniej – w gminie Ryczywół, ponad siedem razy mniej, jednak to tam zarejestrowano największy wzrost względem roku 2015. W sumie na terenie LGD zanotowano 12 556 podmiotów.

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Województwo wielkopolskie	409865	414798	422094	429658	446215	461225	477444
Oborniki	4131	4131	4179	4304	4475	4577	4701
Murowana Goślina	2303	2265	2280	2345	2438	2487	2553
Ryczywół	488	501	530	557	590	607	636
Suchy Las	3608	3741	3887	4112	4291	4477	4666
Suma dla gmin LGD	10530	10638	10876	11318	11794	12148	12556

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym stanowi ważny wskaźnik przy ocenie potencjału przedsiębiorczego mieszkańców gmin należących do LGD. W 2021 średnio w każdej z gmin zarejestrowano 173 podmioty i jest to liczba zbliżona do wskaźnika odpowiedniego dla całego województwa. Najwięcej podmiotów przybyło w gminie Suchy Las, natomiast najmniej w gminie Murowana Goślina.

Tabela 7. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Województwo wielkopolskie	164	156	163	183	176	155	171
Oborniki	150	136	147	193	177	145	157
Murowana Goślina	142	104	140	163	148	110	126
Ryczywół	105	98	146	146	168	114	156
Suchy Las	282	271	284	357	259	246	254

Średnia dla gmin LGD	170	152	179	215	188	154	173
----------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

W 2021 roku na terenie LGD Kraina Trzech Rzek w każdej z gmin działało średnio 41 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tysięcy mieszkańców. Jest to liczba mniejsza niż średnia całego województwa wielkopolskiego. Z roku na rok przybywa jednak organizacji, i to w każdej z gmin należącej do grupy. Największy wzrost obserwujemy w gminie Oborniki, najmniejszy zaś w gminie Murowana Goślina.

Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Województwo wielkopolskie	36	38	40	39	40	41	42
Oborniki	27	28	31	33	35	36	38
Murowana Goślina	39	41	42	44	43	43	44
Ryczywół	24	26	26	29	30	32	32
Suchy Las	41	41	44	45	44	46	48
Średnia dla gmin LGD	33	34	36	38	38	39	41

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

Spada liczba osób bezrobotnych. W 2021 roku teren LGD zamieszkiwało w sumie 387 mężczyzn i 494 kobiety bez pracy, to o 39% mniej niż w roku 2015. Najmniejszy spadek zanotowano w gminie Suchy Las, największy natomiast w gminie Oborniki, ale to tam mieszka najwięcej osób bezrobotnych na całym obszarze LGD. Prawie 2% osób w wieku produkcyjnym ma problemy ze znalezieniem pracy.

Tabela 9. Bezrobotni zarejestrowani ogółem

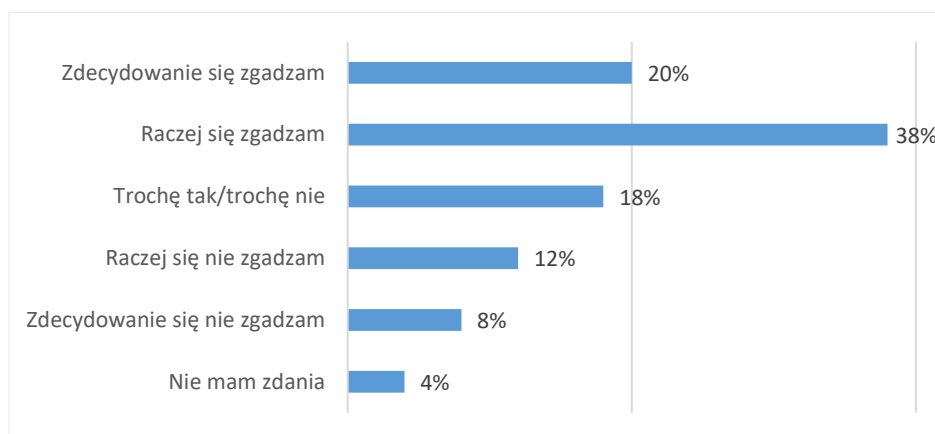
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Województwo wielkopolskie	93311	77697	58857	50867	46313	60958	49850
Oborniki	790	769	483	427	370	533	454
Murowana Goślina	272	203	167	123	108	172	172
Ryczywół	178	169	112	80	72	104	115
Suchy Las	198	179	144	84	68	172	140
Suma dla gmin LGD	1438	1320	906	714	618	981	881

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 30.09.2022)

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Ponad połowa mieszkańców uważa, że gmina jest dobrym miejscem do życia. Przeciwnego zdania jest co piąty badany. O tym, że w gminie nie są w stanie zrealizować wszystkich swoich potrzeb, przekonanych jest niemal jedna piąta badanych. Nie ma zdania 4% ankietowanych.

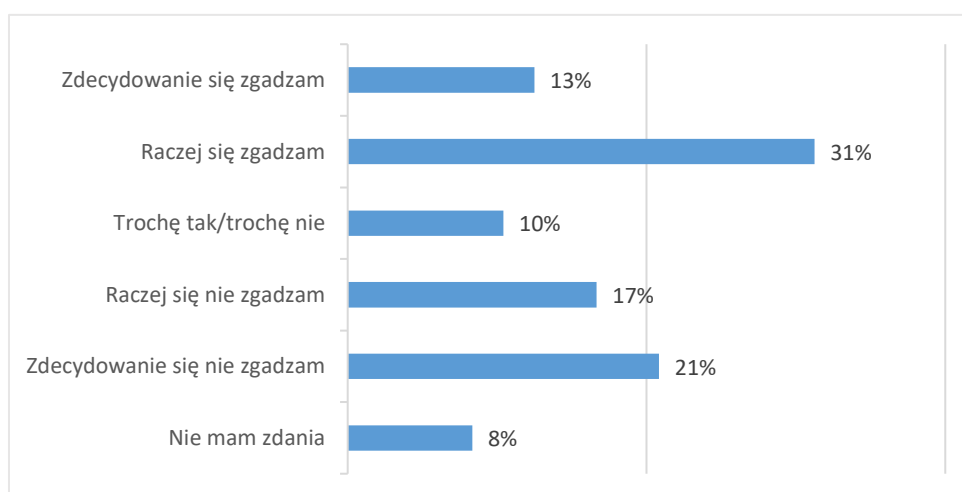
Wykres 2. *W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?*

Źródło: badania własne

Mniej niż połowa mieszkańców uważa, że w ciągu ostatnich pięciu lat warunki do życia w gminie poprawiły się. Zmiany na lepsze w części aspektów funkcjonowania gminy zauważył co dziesiąty badany. Zdaniem 38% ankietowanych warunki nie poprawiły się od 2016.

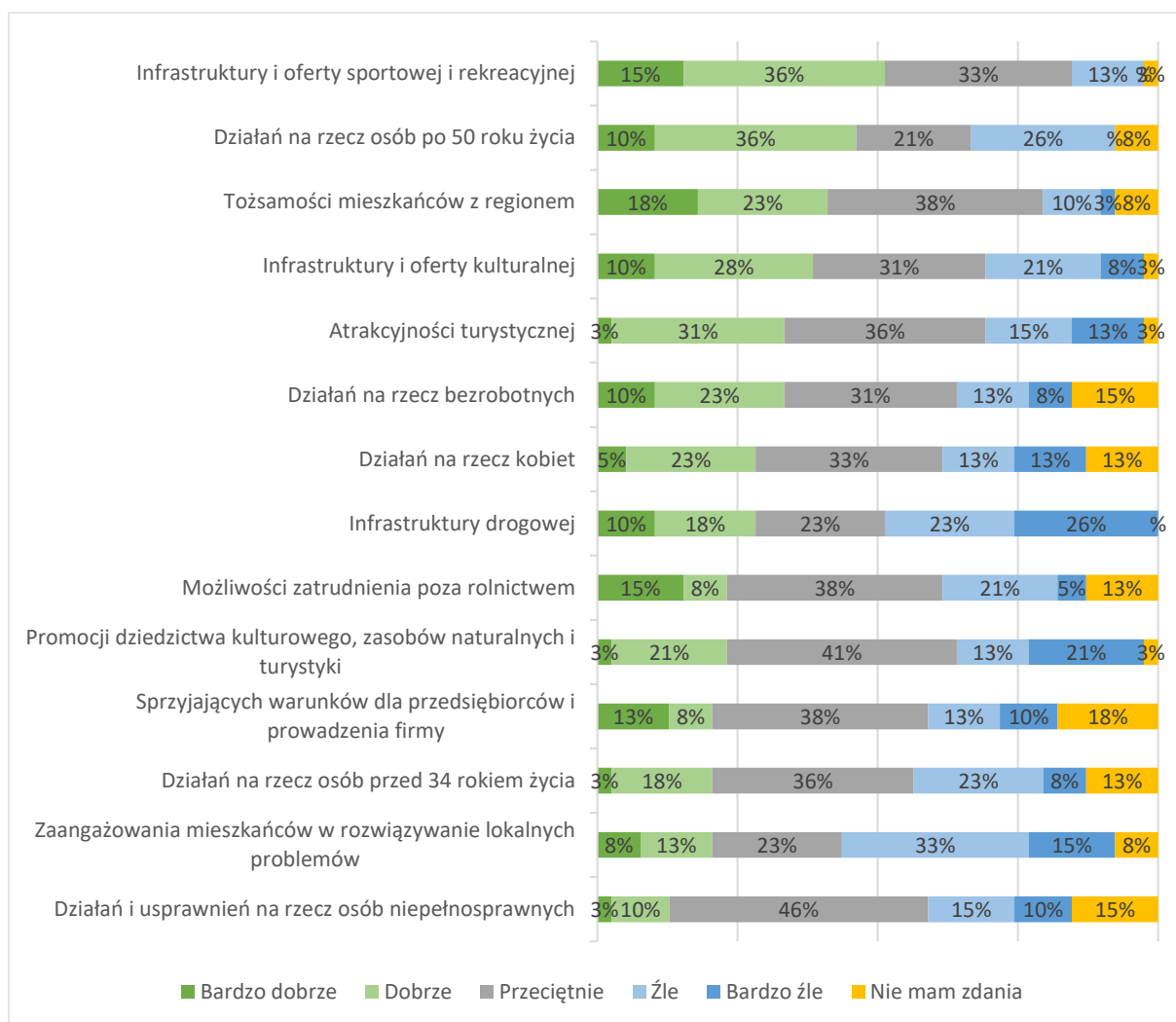
Wykres 3. *W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?*

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o ocenę poszczególnych wymiarów działania gminy, najlepsze opinie zanotowano w obszarze infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej. Dobrze ocenione zostały także działania na rzecz osób po 50 roku życia oraz tożsamość mieszkańców z regionem. Infrastruktura kulturalna i atrakcyjność turystyczna to kwestie, które jedna trzecia ankietowanych oceniła pozytywnie. Negatywne oceny przeważały natomiast w ocenie infrastruktury drogowej i zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów. Mieszkańcy podzieleni są w temacie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem i warunków dla przedsiębiorców do prowadzenia firmy.

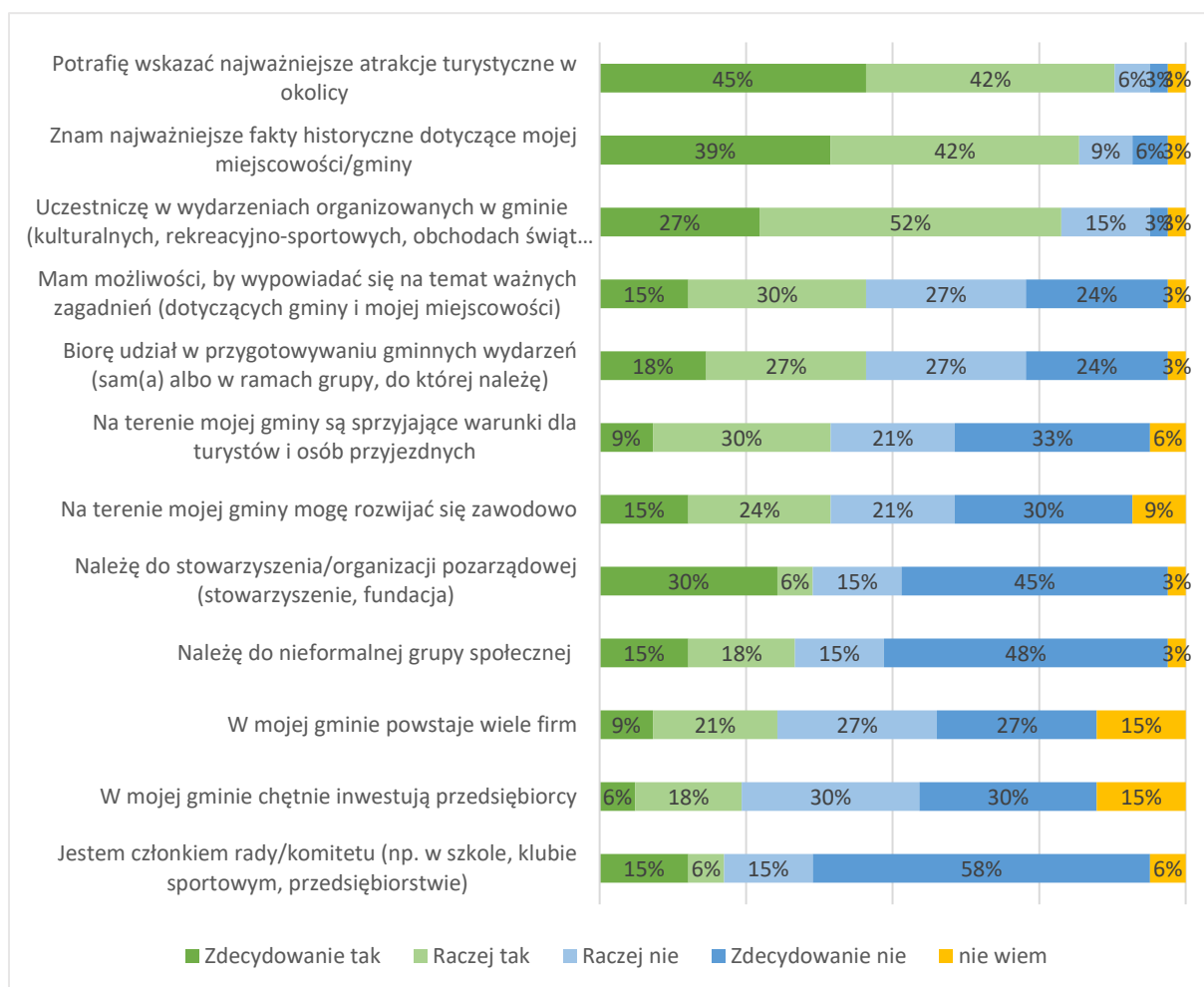
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach

Źródło: badania własne

Niemal wszyscy badani mieszkańcy deklarują wiedzę o najważniejszych atrakcjach turystycznych w okolicy oraz faktach historycznych dotyczących gminy. Większość uczestniczy także w wydarzeniach organizowanych w gminie, a niemal połowa uczestniczy w ich przygotowaniach. Mniejszość należy do nieformalnych grup społecznych, rad, komitetów, stowarzyszeń, czy organizacji pozarządowych. Więcej niż połowa nie zgadza się ze stwierdzeniami, że w gminie powstaje wiele firm, czy że w gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy. Podzieleni są w kwestii możliwości do wypowiedzania się na temat ważnych zagadnień.

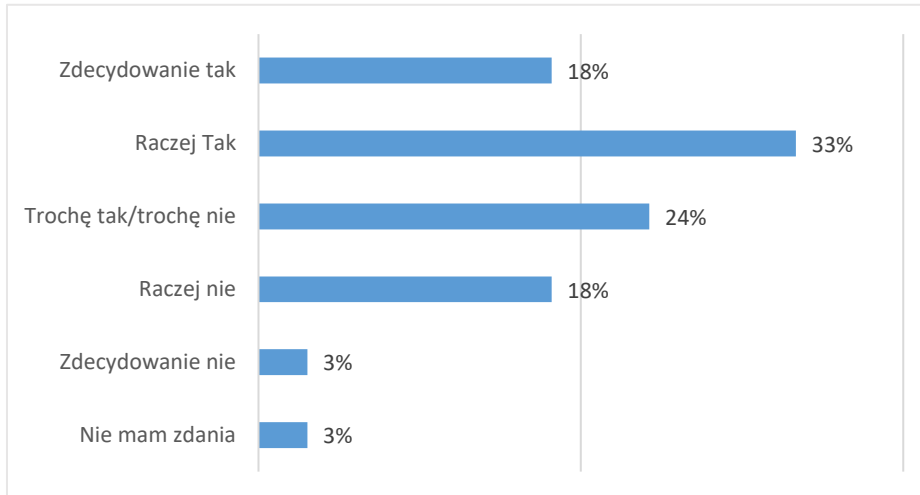
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy

Źródło: badania własne

Z warunków życia w gminie zadowolona jest połowa osób zamieszkujących teren LGD. Co czwarty badany trochę jest, a trochę nie jest usatysfakcjonowany okolicznościami. Więcej niż jedna piąta mieszkańców niezadowolona jest z warunków życia w gminie.

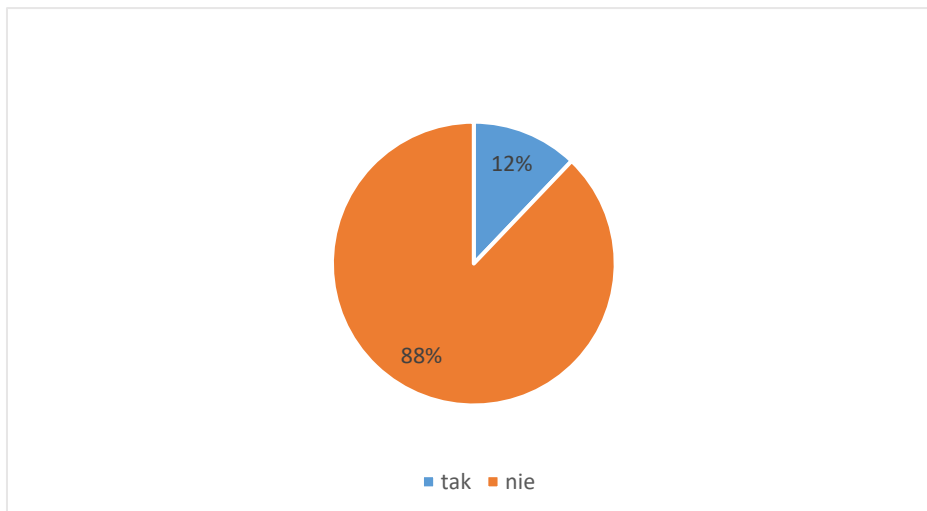
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

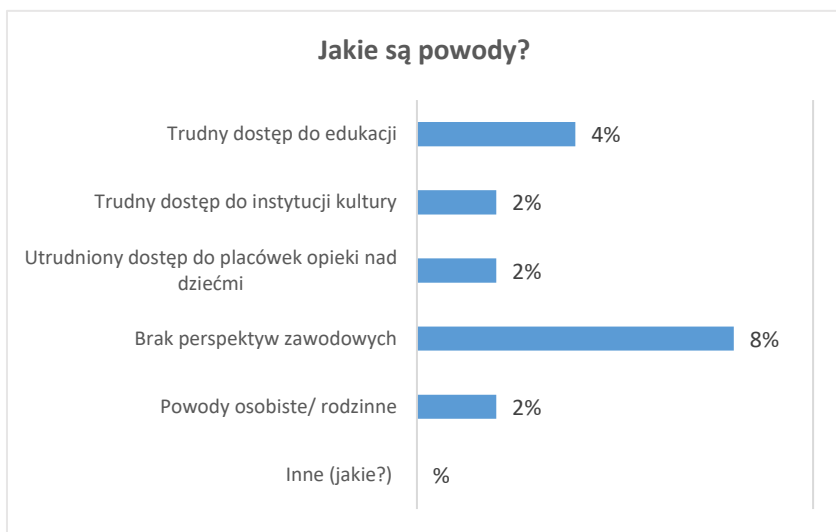
Jedynie 12% mieszkańców rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Do głównych powodów tej decyzji zaliczyć należy brak perspektyw zawodowych, trudny dostęp do edukacji oraz instytucji kultury, a także utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi.

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

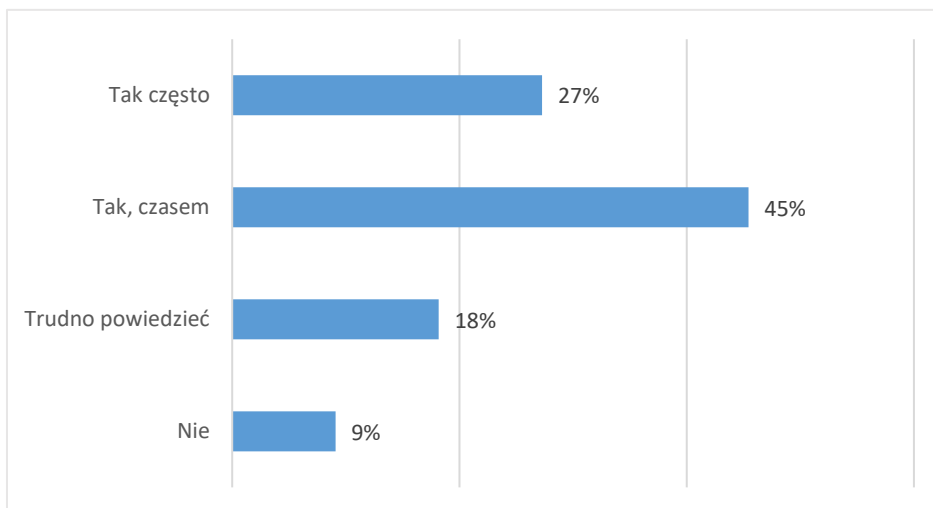
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania

Źródło: badania własne

Znaczna większość mieszkańców osobiście korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych, w tym częściej niż co piąty mieszkaniec korzysta z niej często. Co dziesiąty nie korzystał ze wspomnianych obiektów, a niemal jedna piąta nie potrafi tego faktu stwierdzić.

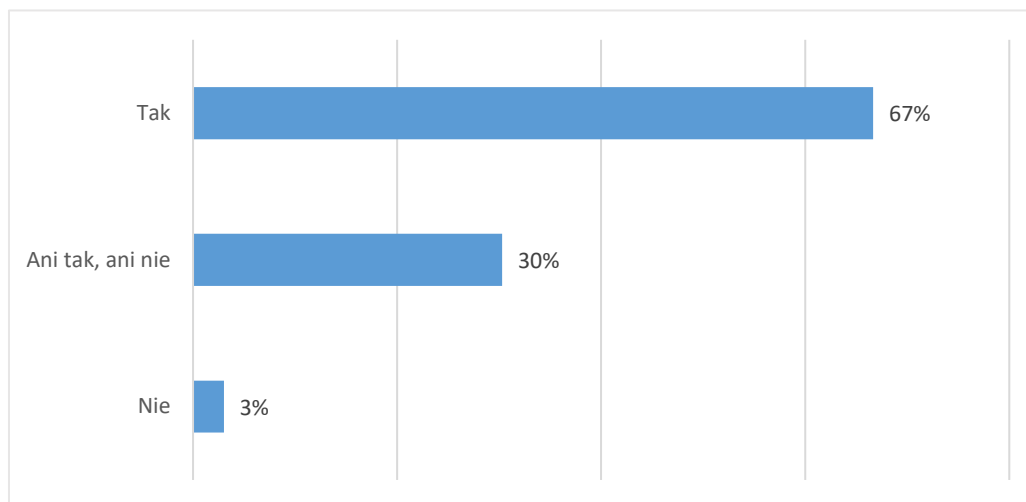
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Niemal dwie trzecie mieszkańców twierdzi, że opisane powyżej projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. Jedynie 3% twierdzi przeciwnie, a 30% nie potrafi podać jednoznacznej odpowiedzi.

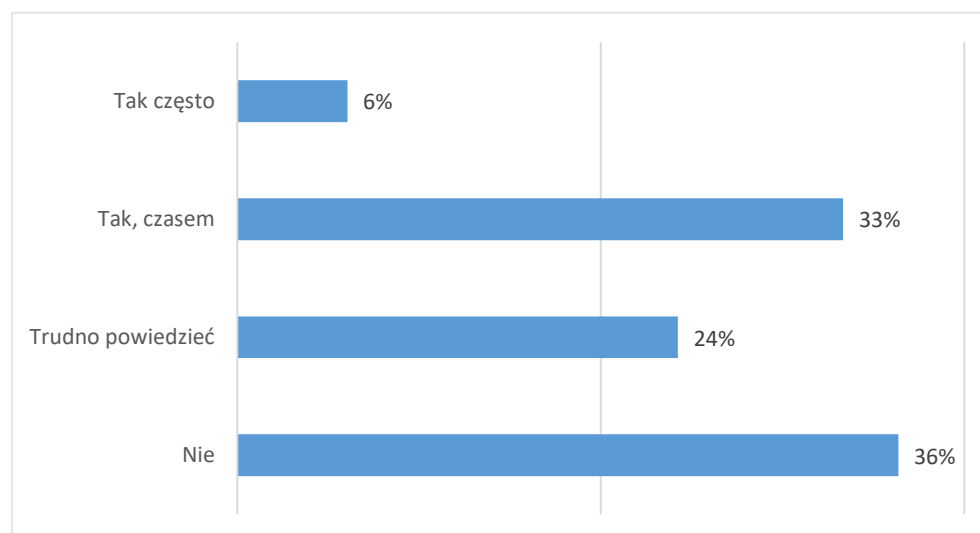
Wykres 10. *Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?*

Źródło: badania własne

Co trzeci mieszkaniec deklaruje, że czasem korzysta z projektów takich jak szkolenia, spotkania i festyny finansowane ze środków unijnych, a 6% korzysta z nich często. Tego faktu nie potrafi stwierdzić jedna czwarta badanych, a 36% twierdzi, że w takich wydarzeniach od 2016 roku nie brała udziału.

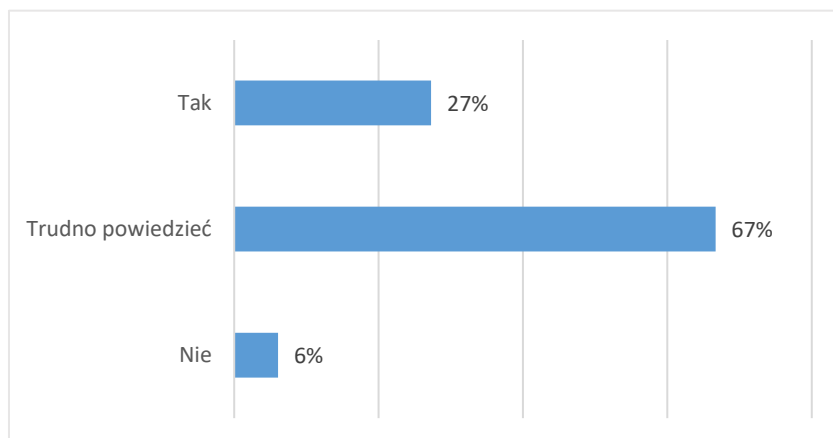
Wykres 11. *Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?*

Źródło: badania własne

Większość osób, niemal dwie trzecie, nie jest w stanie powiedzieć, czy szkolenia, spotkania i festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. O ich popularności przekonanych jest 27% badanych, a 6% uważa, że projekty są przez mieszkańców ignorowane.

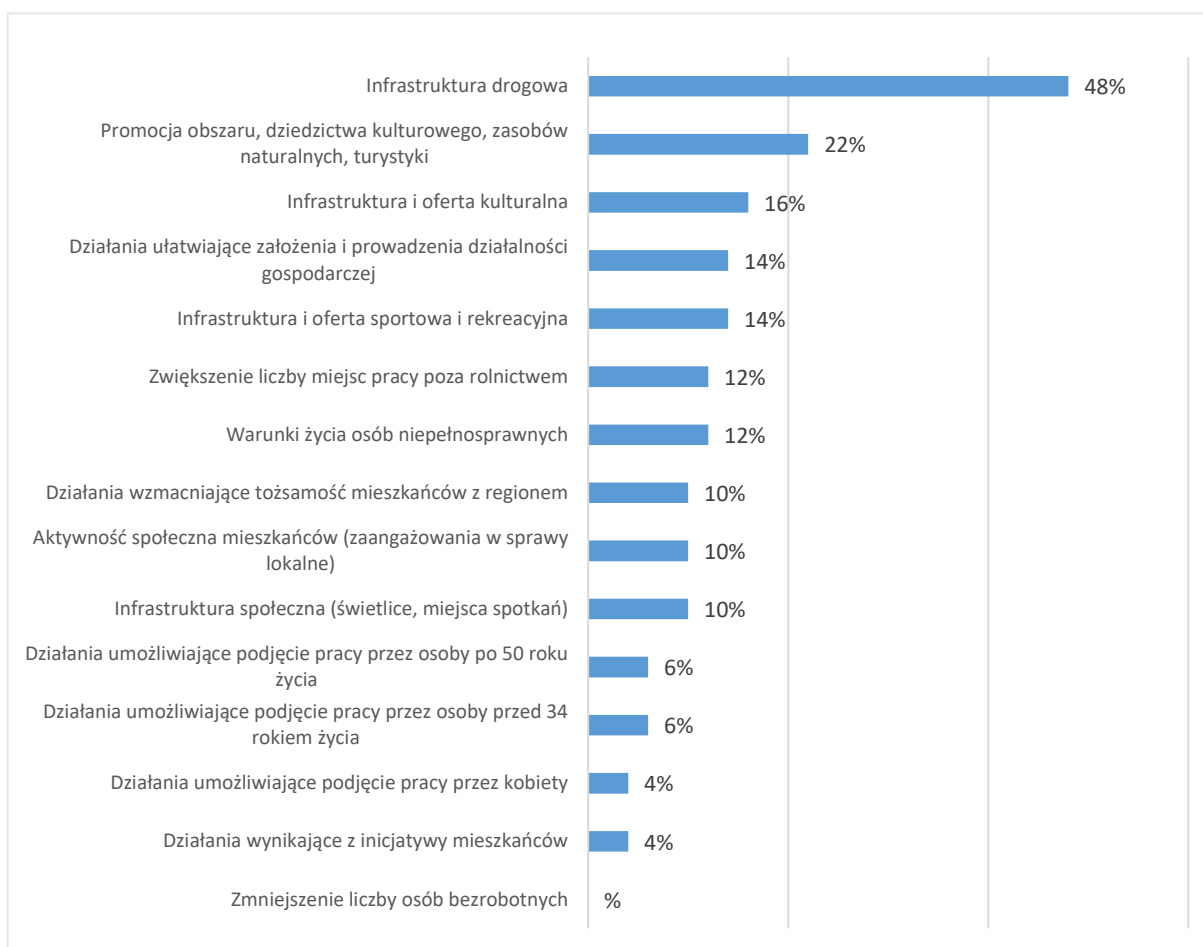
Wykres 12. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Mieszkańcy otrzymali możliwość hipotetycznego rozdystrybuowania środków finansowych w swojej gminie. Z ankiety wynika, że w pierwszej kolejności przeznaczyliby je na infrastrukturę drogową. Kolejnym priorytetem byłaby promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki. Dofinansowanie wymaga także infrastruktura i oferta kulturalna oraz sportowa. Dla mieszkańców ważne są także działania umożliwiające założenie i prowadzenie działalności gospodarczej i zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem. Na końcu listy znalazły się działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety oraz dofinansowanie działań wynikających z inicjatywy mieszkańców.

Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

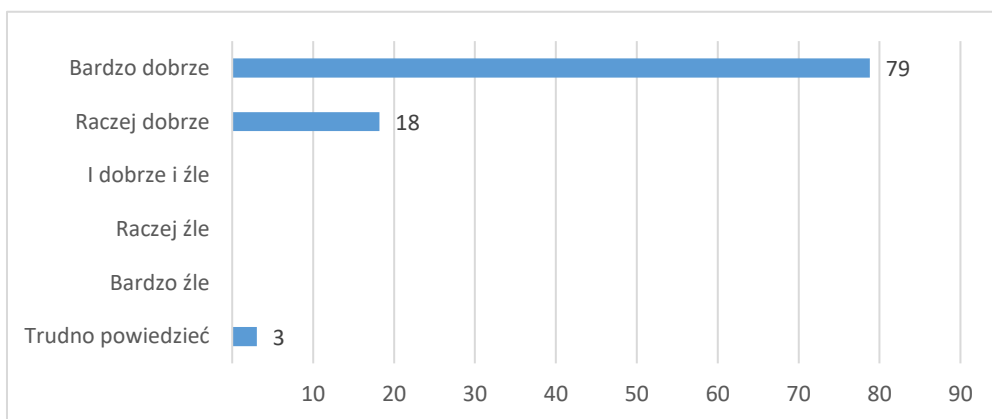
Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Niemal wszyscy badani pozytywnie oceniają funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek, z czego 79% ocenia je bardzo dobrze, a 18% raczej dobrze. Nie zanotowano jakichkolwiek ocen negatywnych, a 3% osób nie miało swojego zdania.

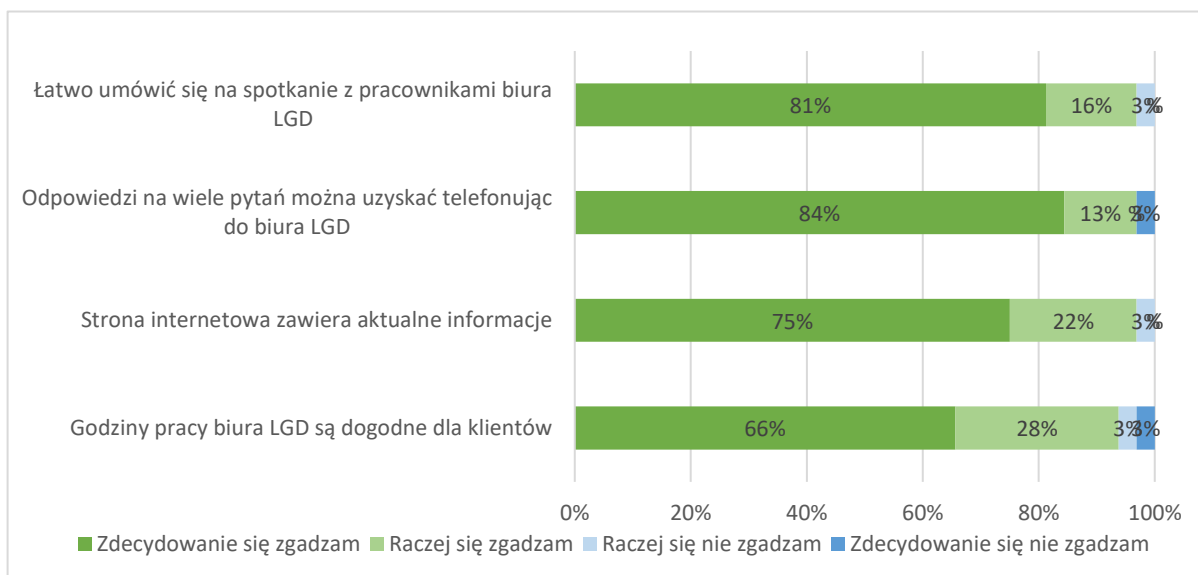
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Funkcjonowanie samego Biura LGD również zostało ocenione niemal w samych superlatywach. Znaczna większość ankietowanych pozytywnie wyraziła się o łatwości umówienia spotkania z pracownikiem oraz o godzinach pracy Biura i ich dogodności dla klientów. Pojedyncze negatywne głosy pojawiły się w kwestii produktywności rozmów telefonicznych oraz dogodności godzin pracy Biura, jednak również w tych obszarach przeważały głosy pozytywne.

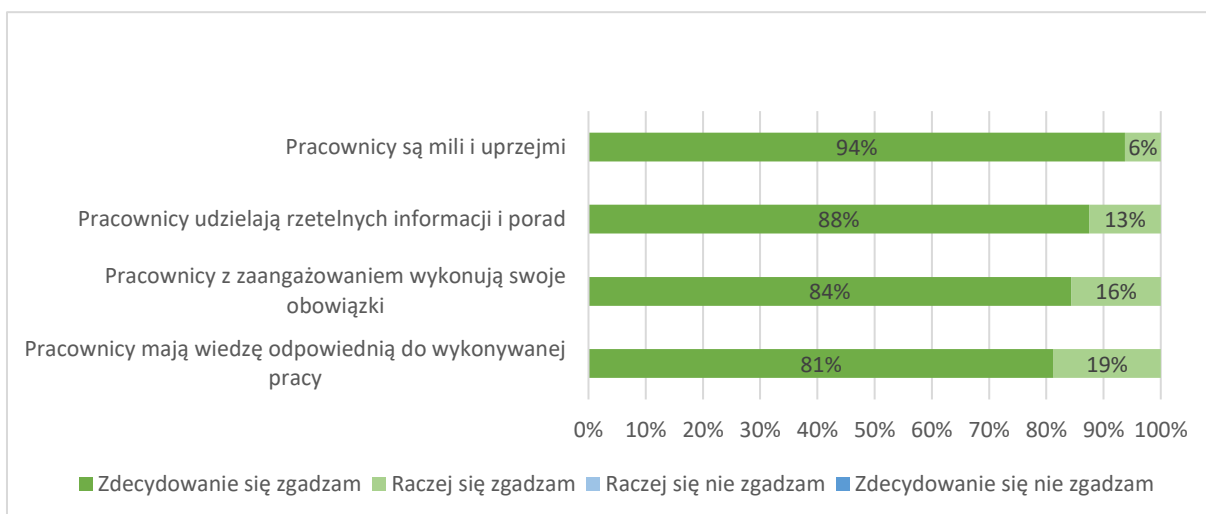
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło: badania własne

Pracownicy Biura są mili, uprzejmi, udzielają rzetelnych informacji, z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki i mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy – tak twierdzą wszyscy interesanci Biura, który wzięli udział w ankiecie.

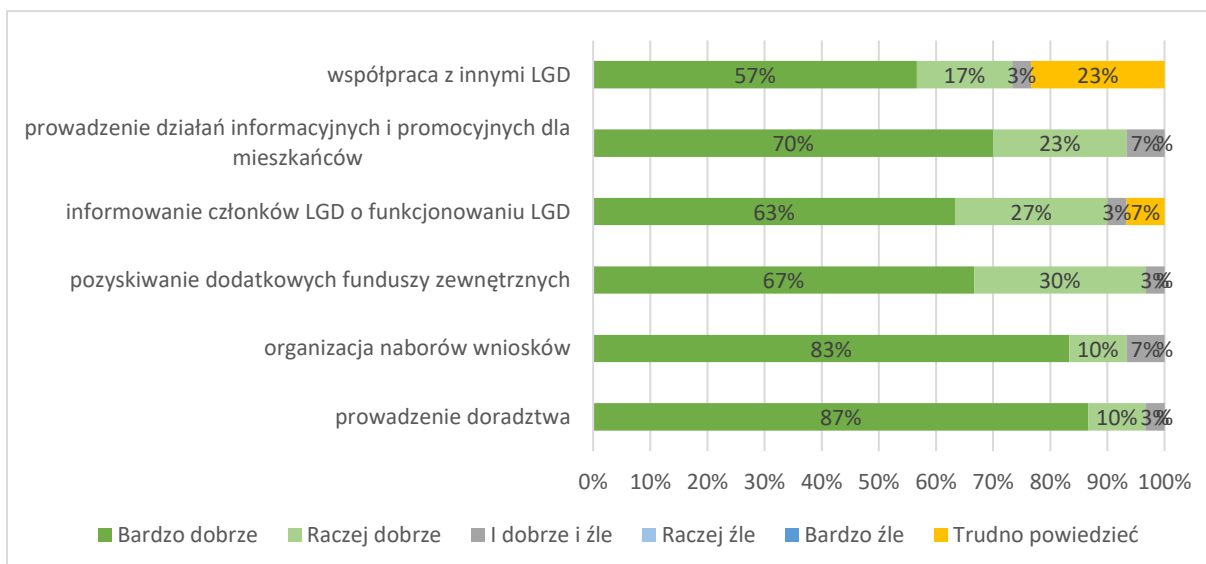
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o poszczególne wymiary funkcjonowania Biura, najlepsze oceny dotyczą organizacji naborów wniosków i prowadzenia doradztwa. Interesanci LGD dobrze oceniają także informowanie członków LGD o funkcjonowaniu grupy oraz pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych. Stosunkowo dużo odpowiedzi „trudno powiedzieć” pojawiło się w kwestii współpracy z innymi LGD.

Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach

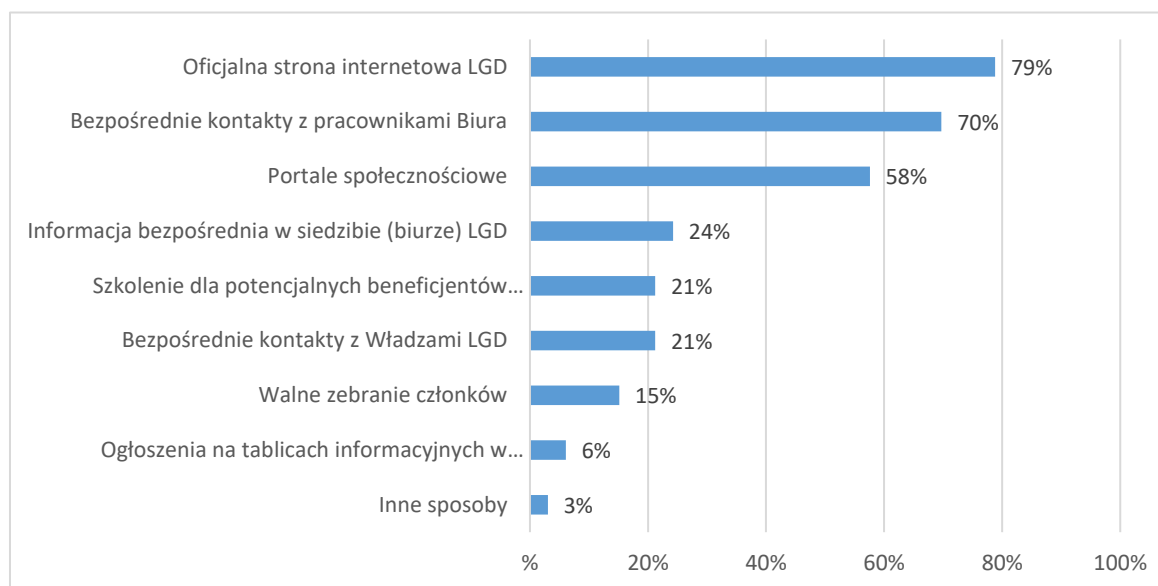

Źródło: badania własne

Oficjalna strona internetowa LGD to główne źródło informacji na temat funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Mieszkańcy korzystają w tym celu także z bezpośrednich kontaktów z pracownikami Biura. Stosunkowo duża grupa osób zadeklarowała także pozyskiwanie

informacji z mediów społecznościowych. Mniej osób dowiaduje się o działaniach LGD z tablic informacyjnych.

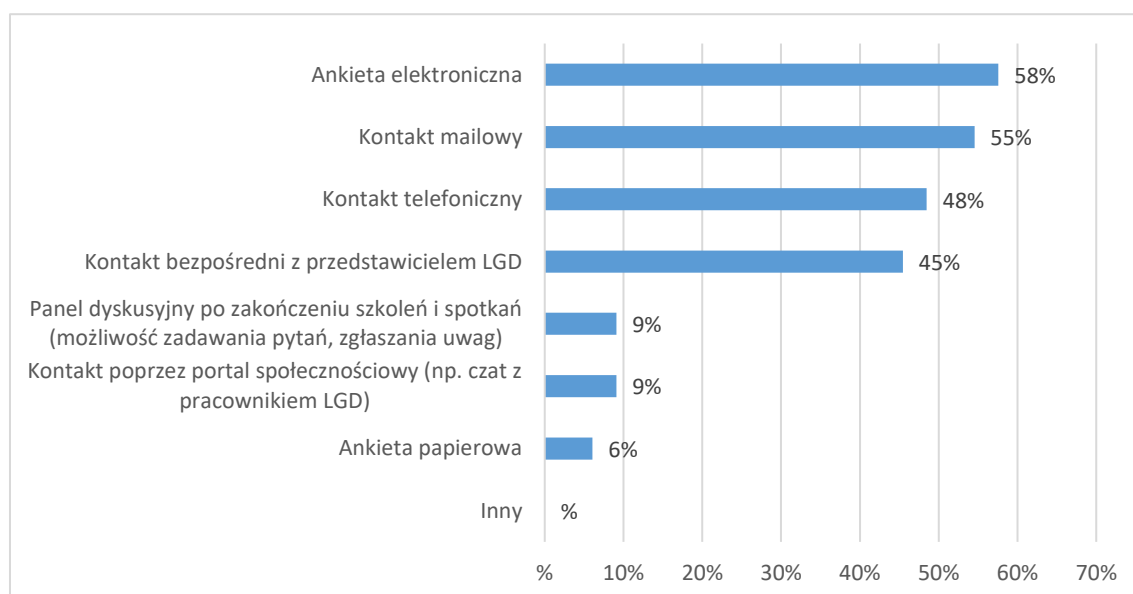
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o preferowany kanał przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD, większość ankietowanych wybrało ankietę elektroniczną. Chętnie korzystano by w tym celu także z kontaktu mailowego i telefonicznego. Dogodny byłoby także bezpośrednie spotkanie z przedstawicielem LGD. Mniej osób wybrało ankietę papierową.

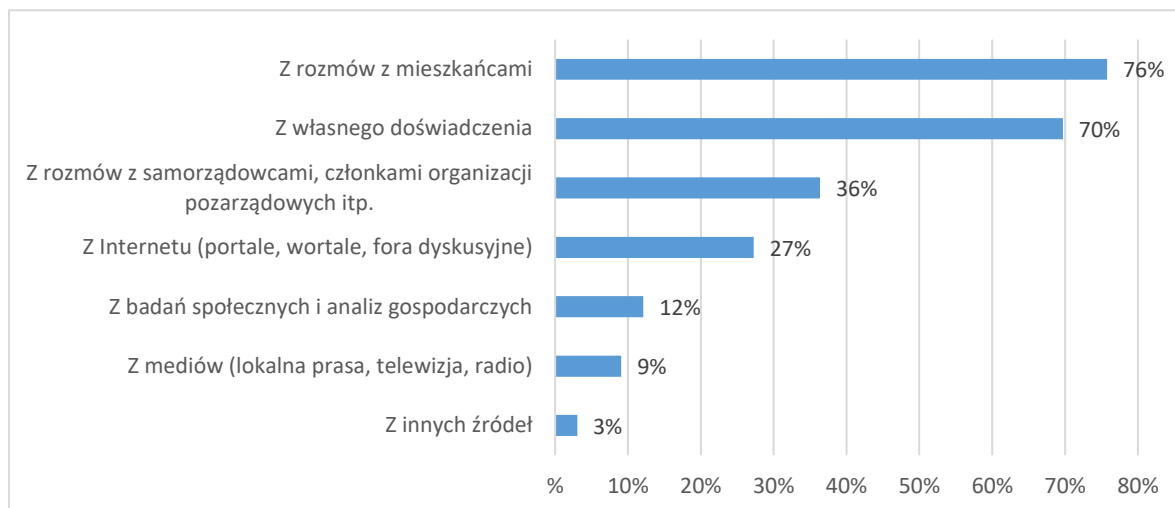
Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

Potencjalni beneficjenci swoją wiedzę na temat potrzeb mieszkańców czerpią głównie z rozmów i z własnego doświadczenia. Korzystają także z kontaktów z samorządowcami i forów dyskusyjnych. Stosunkowo duża grupa korzysta także z badań społecznych i analiz gospodarczych.

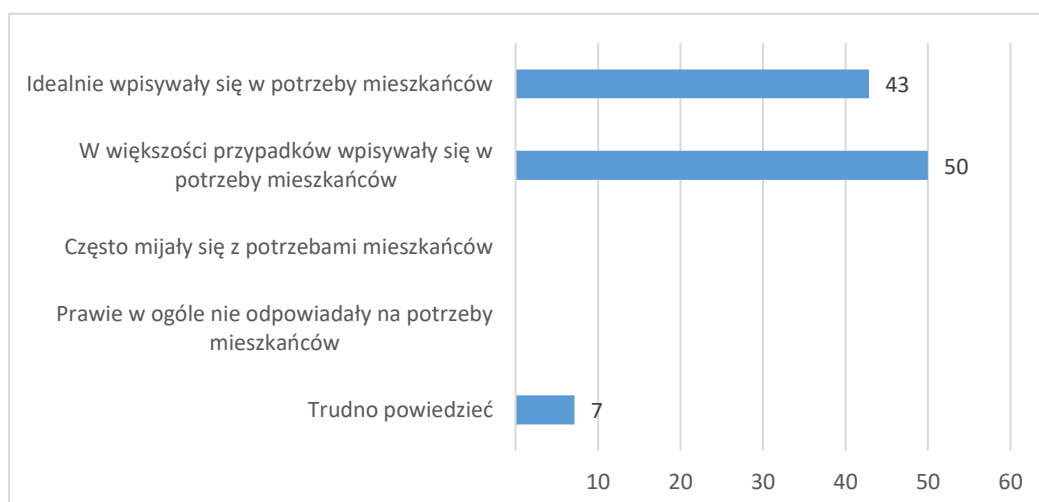
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość ankietowanych twierdzi, że nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców, z czego 50% uważa, że wpisywały się w problematykę w większości, a 43% twierdzi, że idealnie korespondowały z potrzebami mieszkańców.

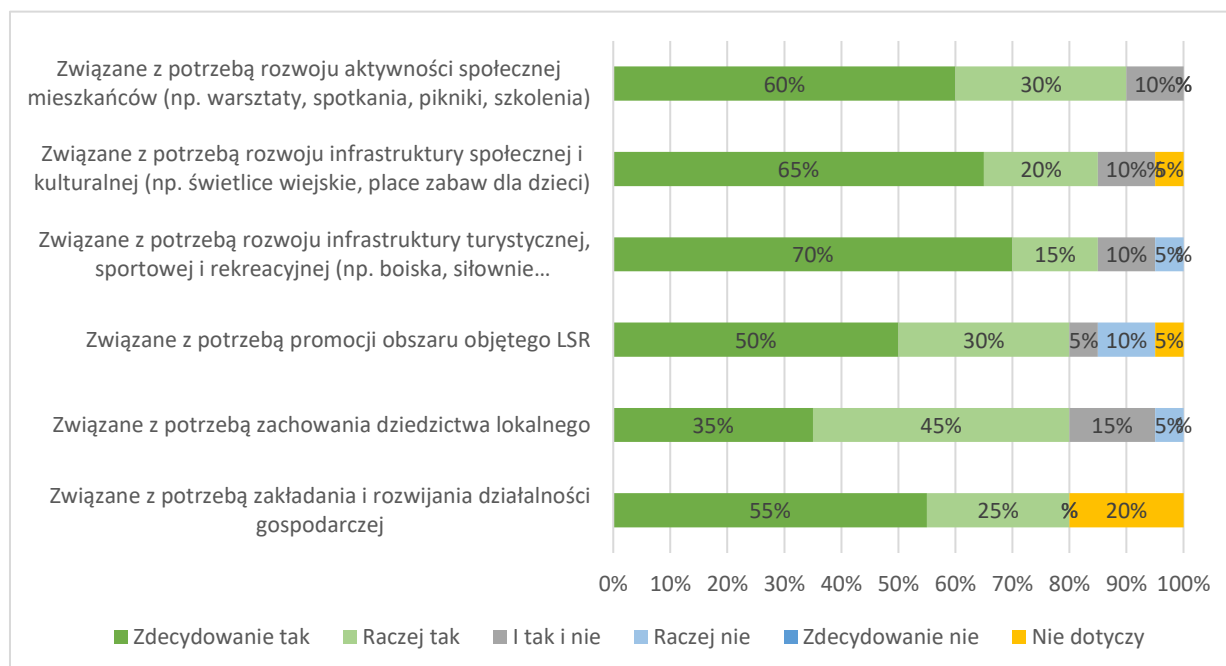
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Źródło: badania własne

Nabory wniosków w dużej mierze pomogły w rozwoju aktywności społecznej mieszkańców oraz w rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej. Większość twierdzi także, że nabory przyczyniły się do zachowania dziedzictwa lokalnego oraz rozwoju infrastruktury turystycznej. Realizowane projekty po części odpowiedziały także na potrzebę zakładania i rozwijania działalności gospodarczej.

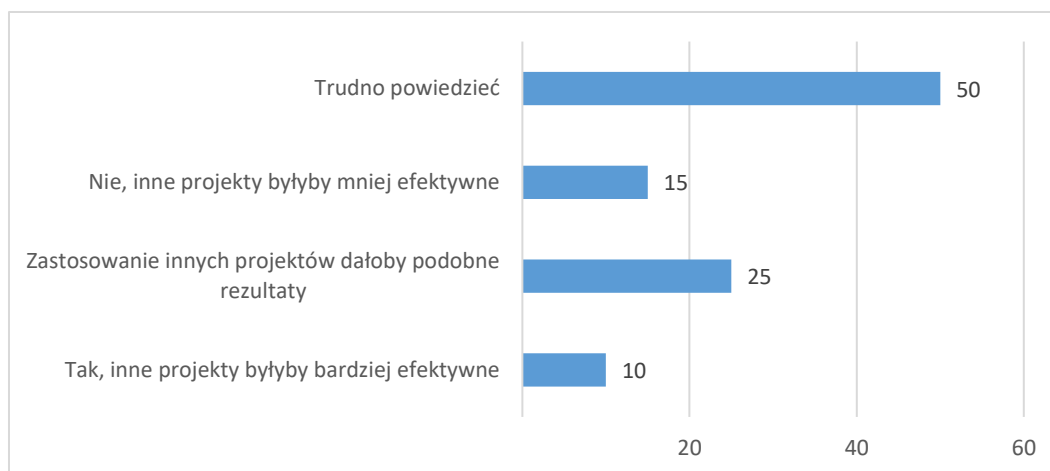
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych:

Źródło: badania własne

Połowa badanych nie jest w stanie odpowiedzieć, czy za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty. O tym, że inne projekty dałyby podobne rezultaty przekonany jest co czwarty ankietowany, co dziesiąty uważa, że inne projekty byłyby bardziej efektywne.

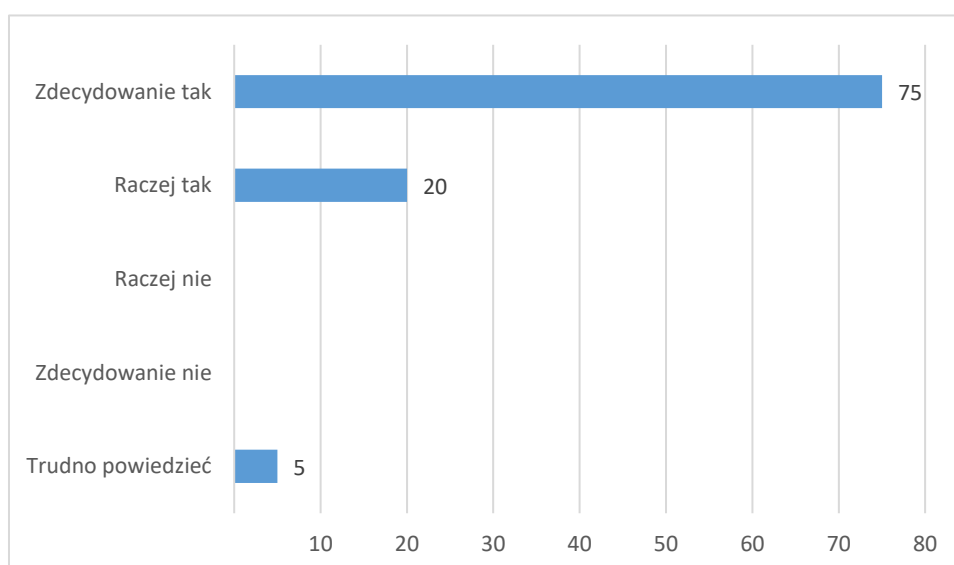
Wykres 23. *Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?*

Źródło: badania własne

Środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie i z korzyścią dla społeczności – tak uważa 95% badanych. Pozostali nie mają w tej kwestii zdania.

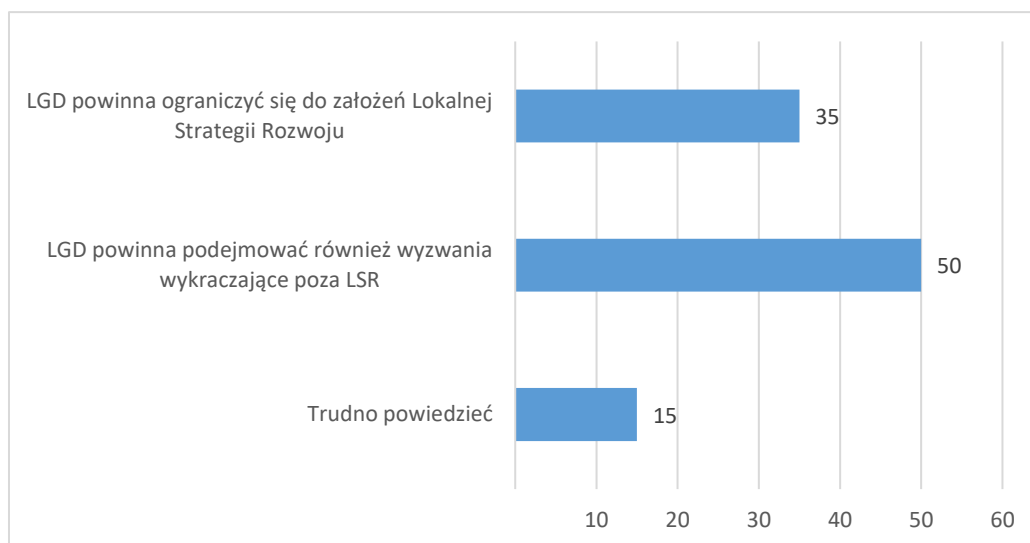
Wykres 24. *Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?*

Źródło: badania własne

O tym, że LGD powinna podejmować dodatkowe działania wykraczające poza LSR aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD przekonana jest połowa ankietowanych. Więcej niż jedna trzecia uważa, że LGD powinno ograniczyć się do założeń zawartych Lokalnej Strategii Rozwoju. Nie potrafi odpowiedzieć na to pytanie 15% osób.

Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

Stowarzyszenie Kraina Trzech Rzek prowadzi stałe doradztwo w swojej siedzibie oraz w punktach konsultacyjnych. LGD informuje potencjalnych beneficjentów o otwarciu punktu konsultacyjnego. Celem doradztwa jest wyjaśnienie celów i zasad przyznania pomocy, wyjaśnienie kryteriów wyboru operacji, Założenia LSR i zasady oceniania wniosków.

W latach 2016 – 2021 LGD udzieliła 612 usługi doradcze. Po świadczonej usłudze doradczej potencjalny beneficjent proszony jest o wypełnienie ankiety – uzyskano 273 ankiety. Zdecydowana większość ankietowanych bardzo dobrze ocenia świadczoną usługę. Pojedyncze osoby zwracają uwagę, że nadal są treści których nie rozumieją. Uważają, że po rozmowie z konsultantem mają więcej informacji i uzyskali odpowiedzi na stawiane pytania.

Tabela 10. Doradztwo w liczbach

Rok	Liczba podmiotów
2016	157
2017	116
2018	117
2019	65
2020	88
2021	69
suma	612

Źródło: dane LGD

Plan komunikacji i plan szkoleń

W latach 2016 – 2021 zorganizowano 23 szkolenia (261 osobodni). Pracownicy wzmocnili swoje kompetencje na temat prawnych podstaw funkcjonowania LGD i wdrażania LSR oraz zarządzanie procesem wdrażania LSR. Szkolenia dotyczyły funkcjonowanie LGD, kosztów bieżących i aktywizacji, monitoringu i ewaluacji LSR prowadzenia przez LGD doradztwa dla wnioskodawców i skutecznej komunikacji ze społecznością lokalną. Prowadzono również kilka szkoleń przednaborowych.

Tabela 11. Szkolenia

	liczba szkoleń	liczba osobodni
2016	7	80
2017	5	52
2018	4	52
2019	1	16
2020	3	21
2021	3	40
suma	23	261

Źródło: dane LGD

Celem planu komunikacji jest zarówno bieżące informowanie mieszkańców o stanie realizacji LSR (w tym o stopniu osiągnięcia celów i wskaźników), jak i bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR. Planowane działania mają wzbudzić zainteresowanie oraz zachęcić potencjalnych beneficjentów do aplikowania o środki, zwiększając liczbę zrealizowanych inwestycji. Grupy docelowe, do których skierowany jest plan komunikacji to przede wszystkim interesariusze z punktu widzenia realizacji LSR, czyli: przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, liderzy lokalnej społeczności, samorządy gminne, przedstawiciele grup defaworyzowanych a także lokalne podmioty gospodarcze i lokalni wytwórcy.

W latach 2016 – 2021 przeprowadzono 18 szkoleń dla beneficjentów (głównie podejmowanie i rozwijanie działalności), grantobiorców oraz szkolenia pomagające beneficjentom realizować projekty LSR, jak też w działaniach podejmowania działalności gospodarczej. W ramach tych szkoleń uczestniczyło 284 osoby.

Dodatkowo prowadzono spotkania, spotkania informacyjno – konsultacyjne oraz informacyjno – doradcze na temat prowadzenia i rozliczania projektów, oceniania i wyborów operacji oraz grantów. W 36 spotkaniach w latach 2016 - 2021 uczestniczyło 464 osoby.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Stowarzyszenie LGD Kraina Trzech Rzek liczy 384 członków (indywidualnych i instytucjonalnych na podstawie strony www).

W latach 2016 – 2021 czteroosobowy Zarząd spotkał się 75 razy. Odbyło się 6 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków, w tym dotyczące kryteriów podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej oraz projektów grantowych. Piętnastoosobowa Rada LGD spotykała się 10 razy.

Tabela 12. Funkcjonowanie organów

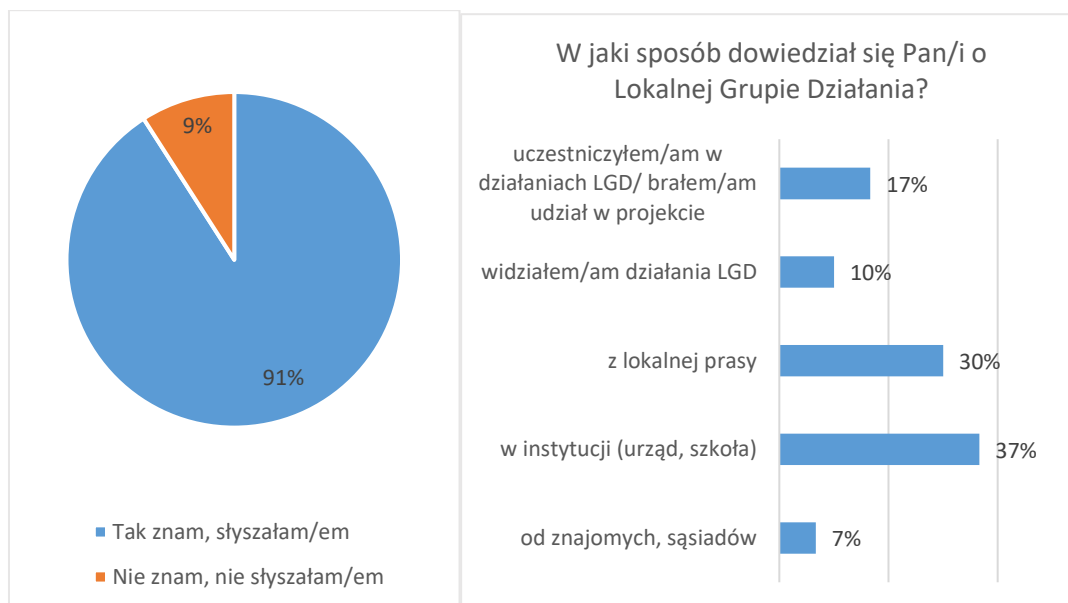
	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	10	1	1
2017	11	3	1
2018	10	2	1
2019	13	1	1
2020	16	1	1
2021	15	2	1
suma	75	10	6

Źródło: dane LGD

Rozpoznawalność LGD

Tylko co jedenasty z mieszkańców poddanych ankietowaniu nie zna Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek. Spośród pozostałych, 27% zna LGD ze wspólnych działań lub chociażby obserwacji inicjatyw Stowarzyszenia. Najczęściej wskazywanym źródłem wiedzy o LGD są jednak instytucje takie jak urzędy czy szkoły oraz lokalna prasa.

Wykres 26. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalną Grupę Działania Kraina Trzech Rzek?

Źródło: dane LGD

Inne działania LGD

W ramach działań aktywizacyjnych LGD prowadziła rajdy rowerowe (8 rajdów), rady piesze (6 rajdów), spływy kajakowe i tratwami. Były prowadzone również spotkania informacyjne, warsztaty rozwoju osobistego, wizyty studyjne oraz imprezy okolicznościowe, jak *Zwiedzanie traw* i *Rozpoczęcie lata*.

Działając na rzecz promocji regionu Stowarzyszenie doprowadziło do wydania książki kucharskiej, *Książka kucharska Liderów Rozwoju Lokalnego*, z powodu dużego zainteresowania udostępniona również w wersji elektronicznej na stronach Stowarzyszenia.

LGD brała udział w dożynkach gminnych. Odbyły się wizyty studyjne, w tym do Parlamentu Europejskiego, w ramach Europa przy Wielkopolskim Stole Wielkanocnym. W latach 2019 – 2021 Stowarzyszenie brało udział w projekcie „Działaj lokalnie”, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce. LGD zrealizowała warsztaty serowarskie i warsztaty z permakultury, Polsko ukraiński wieczór przyjaźni, warsztaty rozwoju osobistego dla lokalnych liderów, obchody 10-lecia LGD oraz zwiedzanie lokalnych atrakcji, np. nocne zwiedzanie w Długiej Goślinie i zwiedzanie ogrodu różanego w jednym z gospodarstw. Przedstawiciele Stowarzyszenia biorą udział w zebraniach sołtysów i sesjach Rady Gminnej.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa

W ramach 1 celu ogólnego i 3 wskaźników oddziaływania wyznaczonego w LSR zaplanowano 18 przedsięwzięć z 22 wskaźnikami produktu. Połowa, 11 z 22 wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie minimum 100%. W przypadku pięciu wskaźników produktu ich realizacja jest na poziomie 0% (stan na koniec 2021 roku). Są to przedsięwzięcia związane z inteligentnymi wioskami, szkolenia związane z rozwojem przedsiębiorczości oraz turystyki i liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim.

Tabela 13. Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowy	Płatności
Budowa, przebudowa ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej	Liczba nowopowstałych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej	szt.	10	60%	60%
Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej	Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów rekreacyjnych	szt.	39	94,87%	45,95%
Budowa kapitału społecznego/Liderzy rozwoju lokalnego	Liczba spotkań dla liderów rozwoju lokalnego	szt.	5	160%	160%
Budowa kapitału społecznego i wzmacnianie więzi w tym przez podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz realizację zadań zapobiegających zmianom klimatu	Liczba operacji zrealizowanych w celu wzmocnienia więzi środowiskowych i międzysąsiedzkich	szt.	12	142%	100%
	Liczba zrealizowanych operacji w celu wzmocnienia więzi środowiskowych i międzysąsiedzkich w tym przez podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz realizację zadań zapobiegających zmianom klimatu	szt.	18	183,33%	94,44%
Podnoszenie wiedzy i kompetencji osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	osobodzień	40	648%	648%
Aktywizacja mieszkańców obszaru	Liczba wydarzeń w ramach aktywizacji	szt.	20	255%	255%
Smart Villages sposobem na rozwój obszarów wiejskich	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	szt.	1	0%	0%
Smart Villages sposobem na rozwój obszarów wiejskich	Liczba opracowanych koncepcji Smart Village	szt.	5	0%	0%

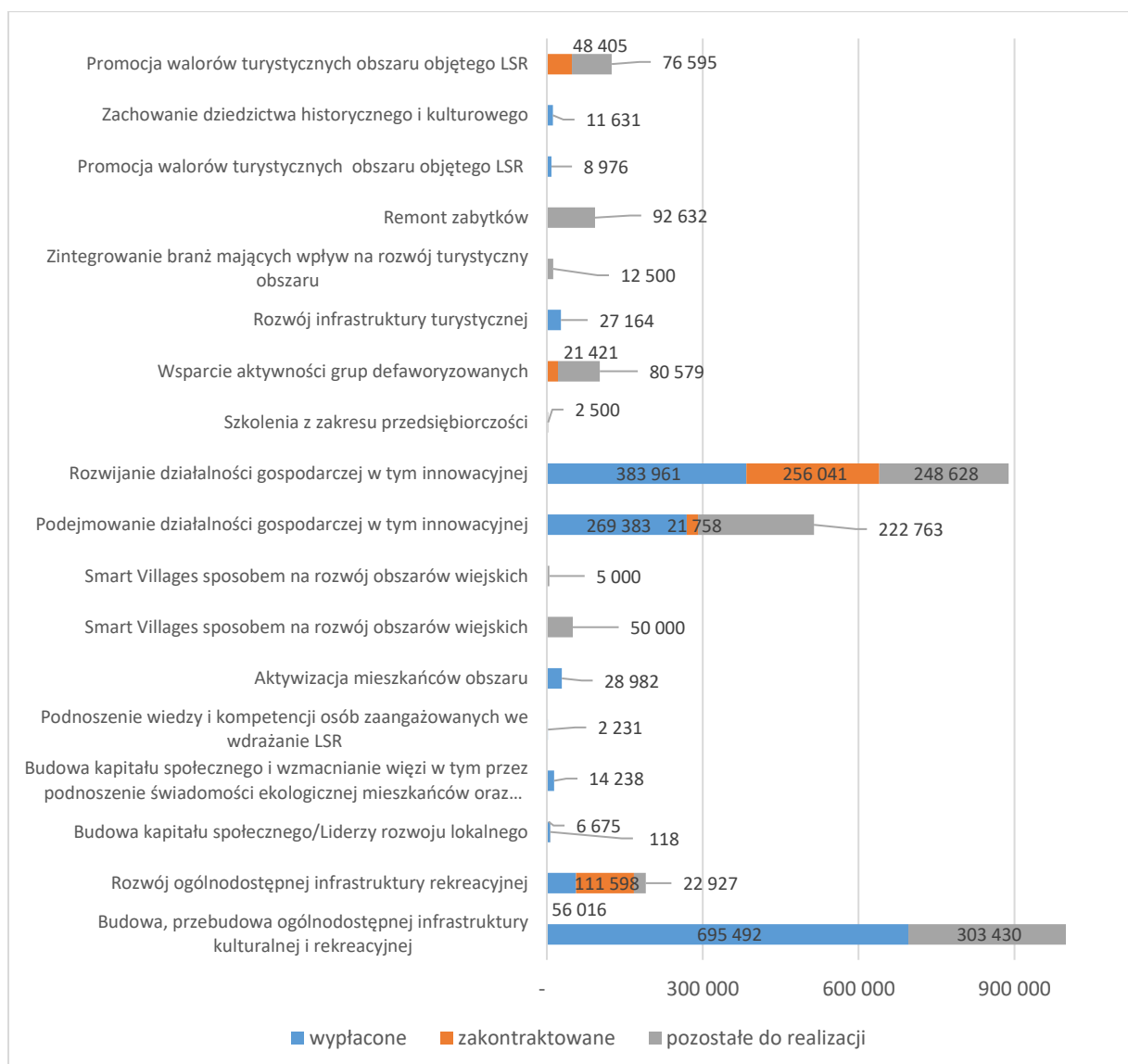
Podejmowanie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	41	66%	61%
	Liczba zrealizowanych innowacyjnych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	5	180%	140%
Rozwijanie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	33	73%	30%
	Liczba zrealizowanych operacji innowacyjnych polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	5	460%	100%
Szkolenia z zakresu przedsiębiorczości	Liczba szkoleń	szt.	5	0%	0%
Wsparcie aktywności grup defaworyzowanych	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	szt.	2	50%	0%
Rozwój infrastruktury turystycznej	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej	szt.	12	100%	100%
Zintegrowanie branż mających wpływ na rozwój turystyczny obszaru	Liczba szkoleń	szt.	5	0%	0%
Remont zabytków	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	3	0%	0%
Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR	Liczba operacji polegających na promocji obszaru LGD	szt.	2	100%	100%
	Liczba operacji polegających na promocji obszaru LGD z uwzględnieniem promowania ochrony środowiska naturalnego i przeciwdziałania zmianom klimatu	szt.	3	100%	100%
Zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego	Liczba operacji związanych z zachowaniem cennego dziedzictwa historycznego i kulturowego	szt.	12	100%	100%
Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	3	33%	0%

Źródło: dane LGD

Postęp finansowy

Najwięcej środków w EURO wypłacono w ramach *Budowa, przebudowa ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej* (695 tys. EUR) i *Rozwijanie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej* (384 tys. EUR). Te przedsięwzięcia mają również zaplanowane fundusze na kolejne operacje (odpowiednio 303 tys. EUR i 249 tys. EUR).

Wykres 27. Realizacja finansowa w EURO – stan na 31.12.2021 r.

Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

LGD Kraina Trzech Rzek prowadziła cztery projekty współpracy. Pierwszy "Szlakiem Ukrytych Skarbów", zrealizowany w partnerstwie z Czarnkowsko-Trzcianecką LGD, LGD Puszcza Notecka oraz LGD Trakt Piastów. Celem projektu było zwiększenie turystycznej atrakcyjności regionu poprzez stworzenie szlaku turystycznego wraz z infrastrukturą turystyczną oraz przygotowanie interaktywnej mapy promującej szlak. Interaktywna mapa ma charakter innowacyjny. Obejmuje obszar działania wszystkich zaangażowanych w projekt LGD-ów, zawiera opis tras, miejsc odpoczynku, ciekawostek i innych informacji przydatnych turystom. W ramach projektu na terenie Stowarzyszenia zostało zbudowanych 8 wiat turystyczno-rekreacyjnych ze stacjami naprawczymi i stojakami dla rowerów, a szlak był promowany poprzez organizację trzech

rowerowych rajdów, informację w mediach i w internecie. Projekt został zakończony w 2022 roku.

Kolejnym projektem, w przygotowaniu jest „Przedsiębiorczość i turystyka”. Projekt będzie realizowany we współpracy ze słowackim MAS Sekcov – Topľa i Czarnkowsko-Trzcianecka LGD. Celem projektu jest promocja przedsiębiorczości i turystyki przy wsparciu działalności kobiet na terenach wiejskich. Umowę podpisano 12 stycznia 2022 roku.

Inteligentne wioski to międzynarodowy projekt, rozpoczęty w 2021 roku, prowadzony we współpracy z Lokalnymi Grupami Działania z Hiszpanii, Irlandii i Finlandii. Głównym celem jest zapoznanie się z inteligentnymi rozwiązaniami funkcjonującymi w środowiskach lokalnych w Europie (wizyty studyjne) oraz wypracowanie w trakcie moderowanych warsztatów rozwiązań, które można wdrożyć na terenie LGD Kraina Trzech Rzek.

W 2022 roku Stowarzyszenie podpisało umowę na kolejny projekt współpracy, wspólnie z Stowarzyszeniem LGD Ziemi Człuchowskiej, LGD „Dolina rzeki Grabi”, Stowarzyszenie Kraina Drwęcy i Pasłęki, Stowarzyszenie LGD „Kraina Dinozaurów”, LGD „Z Nami Warto”, Stowarzyszenie LGD „Dolina Raby”, pt. Sieć edukacyjnych gier terenowych i szlaków geocachingowych, akronim "SEGTiSG". Celem projektu jest integracja lokalnej społeczności poprzez stwarzanie warunków do zróżnicowanej aktywności mieszkańców. Rezultatem projektu będzie zorganizowanie na terenie Stowarzyszenia LGD „Dolina rzeki Grabi” wizyty studyjnej dla wszystkich Partnerów Projektu, opracowanie nowych i aktualizacja istniejących gier terenowych (powstanie 1 nowy quest z okazji 600-lecia nadania praw miejskich Łaskowi). Questy znajdą się w ogólnopolskiej aplikacji mobilnej, wydrukowanych zostanie 2000 egzemplarzy ulotek, opracowane i wykonane gadżety reklamowe oraz powstanie film promocyjnego.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przypadnie na 2022 rok. W raporcie ewaluacyjnym wykorzystano dane za 2021 roku. Szczególnie w kontekście zawirowań gospodarczych i międzynarodowych trudno odpowiedzialnie odpowiedzieć, czy wszystkie wskaźniki oddziaływania zostaną uzyskane. Na podstawie danych GUS i wyników badań satysfakcji można przypuszczać, że cele strategii zostaną osiągnięte.

W 2021 na obszarze LGD Kraina Trzech Rzek było zarejestrowanych w rejestrze REGON 6248 podmiotów na 10 tysięcy ludności, co było wartością o 14% wyższą niż w 2016 roku. Średnia dla województwa wielkopolskiego wyniosła +15%.

Według danych GUS na obszarze LGD w 2021 roku było zarejestrowanych 881 bezrobotnych (o 33% mniej niż w 2016 roku). Jest wynik bardzo zbliżony do średniej dla województwa (-36%).

Bardzo szybko przybywa organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń na obszarze LGD. W 2021 było ich o 19% więcej (wskaźnik na 10 tysięcy mieszkańców) niż w 2016 roku – odpowiednio suma dla wszystkich gmin LGD 162 w porównaniu do 136). Dynamika wzrostu znacznie przekracza średnią dla województwa w tym okresie (+11%).

CEL OGÓLNY 1	Wzrost udziału społeczności lokalnej w kreowaniu rozwoju obszaru LGD Kraina Trzech Rzek			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	szt.	2077	2200	Dane statystyczne GUS
Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	%	4,87	4,7	Dane statystyczne GUS
Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców	szt.	21	23	Dane statystyczne GUS

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Największy wpływ na budowanie kapitału społecznego mają granty. Zainteresowanie grantami jest bardzo duże, dzięki uproszczonej procedurze powstawania stowarzyszeń, z powstaniem wielu Kół Gospodyń Wiejskich. KGW często ubiegają się o granty. Granty są dedykowane stowarzyszeniom, które swoją działalnością tworzą kapitał społeczny. W kończącym się okresie LGD podpisała 72 umowy z grantobiorcami.

Działania na rzecz przedsiębiorców mają bardziej charakter akcyjny, dlatego ich rola w budowaniu kapitału społecznego nie jest uważana za wiodącą. Po otrzymaniu środków przedsiębiorca często znika i nie ma z nim kontaktu. Wyjątkiem są przedsiębiorcy, którzy prowadzą usługi z zakresu agroturystyki i gastronomii. Na terenie obiektów, które prowadzą,

LGD może organizować własne działania i prowadzić działalność promocyjną. Tacy przedsiębiorcy chętnie współpracują z LGD, bo w imprezach organizowanych przez LGD widzą też korzyści dla siebie. Dzięki działaniom na rzecz przedsiębiorców powstają nowe miejsca pracy, ale kapitał społeczny budują stowarzyszenia, więzi, które przez granty zostały stworzone, są kontynuowane jako współpraca na różnych płaszczyznach.

Na rozwój kapitału społecznego wpływa rozwój infrastruktury. W ramach realizacji strategii na terenie LGD powstały nowe świetlice wiejskie, stare były doposażone, zbudowano nowe wiaty turystyczne – miejsca, które służą do spotkań. Jednym z kryteriów, za które można było dostać punkty było umieszczenie we wniosku informacji, że dana inwestycja, przedsięwzięcie, została zgłoszona przez mieszkańców jako potrzebna.

LGD chciałaby, żeby w przyszłości projekty grantowe pozostały jednym z jej kluczowych działań, bo dają one poczucie związania z obszarem. Duże, kosztowne obiekty realizują wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego, a mała infrastruktura czy działania miękkie w grantach są kierowane do docelowego beneficjenta, jakim są KGW, sołtysi, rady sołeckie, które zawiązują organizacje.

Przedsiębiorczość

LGD powinna wspierać przedsiębiorczość, a zwłaszcza tych przedsiębiorców, którzy działają w sektorach określonych przez mieszkańców jako deficytowe. W Stowarzyszeniu jako problem wymieniany jest brak dostępu do kultury, gastronomii, bazy noclegowej, zauważana jest konieczność atrakcyjnego „opakowania” działań turystycznych. Wsparcie powinno być udzielane tym przedsiębiorcom, którzy będą prowadzili działania w wyżej wymienionych obszarach.

W ostatnich latach z perspektywy rozwoju gospodarczego obszaru, zdecydowanie bardziej sprawdziło się podejmowanie działalności. O rozwój często ubiegają się firmy, które mają potencjał i możliwości, żeby się rozwijać, nawet bez wsparcia LGD. Natomiast firmy, które powstały dzięki środkom z podejmowania, bez nich nie powstałyby nigdy.

W przyszłym okresie LGD także planuje położyć większy nacisk na podejmowanie działalności.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Wpływ LGD w budowanie atrakcyjności turystycznej regionu jest duży. LGD bardzo mocno współpracuje z podmiotami, które na jej obszarze prowadzą działalność turystyczną. Cyklicznym wydarzeniem promującym turystykę, są imprezy pod hasłem: „Cudze chwalicie, swego nie znacie” i „Poznaj to co masz w okolicy”. Do mieszkańców są adresowane rajdy piesze, rowerowe, spływy tratwami, kajakami. Przy ciekawych miejscach turystycznych jest

budowana infrastruktura, podczas wydarzeń LGD promuje firmy, które na obszarze świadczą usługi turystyczne.

Ze względu na specyfikę obszaru, ochrona dziedzictwa kulturowego nie jest w centrum zainteresowania LGD, jej strategia bazuje na bogactwie przyrodniczym. W ramach działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego zrealizowano projekty grantowe, były to warsztaty i kultywowanie tradycji. Przeprowadzono także nabór na ochronę zabytków, umowy są realizowane przez beneficjentów.

W przyszłości LGD planuje rozwijać projekty turystyczne. Tak jak w minionym okresie, tak i w przyszłym, jeden z celów szczegółowych Stowarzyszenia, będzie poświęcony turystyce. O wadze turystyki w strategii LGD świadczy to, że przedsiębiorcy, którzy zgłaszali wnioski w zakresie gastronomii, noclegów i usługi turystycznych dostawali dodatkowe punkty.

Grupy defaworyzowane

Katalog grup defaworyzowanych wynikał z diagnozy. Były to osoby do 35 i powyżej 55 roku życia, kobiety bezrobotne ubezpieczone w KRUS.

Działalność na rzecz osób z grup defaworyzowanych była mocno punktowana w kryteriach, szczególnie w zakresie przedsiębiorczości. Przynależność do którejś z tych grup znacząco zwiększała szansę na uzyskanie dofinansowania, a przy dużej liczbie złożonych wniosków, miała znaczenie kluczowe. Grupy defaworyzowane stanowiły większość spośród tych, którzy podejmowali działalność.

Wnioski na przyszłość, które zostały wyciągnięte z minionego okresu w zakresie grup defaworyzowanych i które będą realizowane w przyszłości, są następujące: zawężenie grupy młodych osób – większy nacisk na osoby młodsze – uczniów i studentów - w ramach przeciwdziałania ich wyjazdowi do dużych miast, zawężenie grupy seniorów do osób starszych (inne potrzeby mają osoby w wieku 55 lat, a inne w wieku 70), przyłączenie kobiet, osób z małymi dziećmi i osób niepełnosprawnych do grupy defaworyzowanej. Prace nad szczegółową diagnozą trwają.

Innowacyjność

W LSR zdefiniowano innowacyjność jako wprowadzenie na rynek nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, procesu, metody organizacyjnej lub metody marketingowej w skali gminy lub obszaru LSR. W kontekście przedsięwzięć, zdecydowano, że kwestie innowacyjności są szczególnie istotne w obszarach przedsięwzięć związanych z rozwojem gospodarczym obszaru.

Kryterium innowacyjności jest dobrym kryterium, bo zmusza wnioskodawców do kreatywnych rozwiązań. Każdy wnioskodawca, który widział, że za innowacyjność dostanie dodatkowe punkty, starał się doposażyć wniosek w jej elementy, podnosząc atrakcyjność oferty. Przyjęta przez LGD definicja innowacyjności była ogólna, ukierunkowująca beneficjentów na poszukiwanie działań niestandardowych.

Projekty współpracy

Projekty współpracy są dobrym narzędziem, ze względu na ich inspirujący charakter, możliwość poznania nowych osób, zwiedzenia ciekawych miejsc, szukanie nowych możliwości działania. Jako efekt projektów współpracy powstaje infrastruktura.

Jeden z dużych projektów został zrealizowany ze środków własnych, pozostałe cztery zostały częściowo sfinansowane z pożyczek z BGK.

Finansowanie projektów współpracy nie jest dla LGD bezproblemowe, bo Stowarzyszenie nie dysponuje tak dużym kapitałem, żeby zamrażać środki na kilka lat.

Ocena funkcjonowania LGD

Współpraca z gminami rozwija się bardzo dobrze nawet jeśli w gminach zmieniają się władze i trzeba budować relacje od nowa. Nie jest to jednak dla LGD problemem, skutecznie buduje dobre relacje. LGD wyraża stanowisko, że to Stowarzyszenie jest dla gmin, a nie gminy dla Stowarzyszenia. Przedstawiciele LGD informują, podczas spotkań z władzami gmin o podejmowanych działaniach, budując w ten sposób zaufanie i transparentność działań, ważne jest również uczestnictwo w posiedzeniach rad gmin..

Współpraca z organizacjami pozarządowymi również rozwija się bardzo dobrze. To organizacje pozarządowe są najsilniejszą stroną spośród zaangażowanych we współpracę, to one w największym stopniu realizują projekty grantowe. Ścisły kontakt, pomoc i kompleksowa opieka ze strony LGD nad organizacjami pozarządowymi.

Jeśli chodzi o współpracę z przedsiębiorcami, to znaczna ich część współpracuje z LGD po otrzymaniu środków. Dotyczy to branży turystyczno-gastronomicznej, z którą LGD współpracuje przy organizacji imprez. LGD korzysta też z usług beneficjentów, jeśli potrzebuje podwykonawców, dodatkowo ich wspierając i wzmacniając.

LGD podejmuje sporo działań animacyjnych, skupia się na tym, żeby to co robi, robić jak najlepiej. W imprezach bierze udział wiele osób, więc dobre ich przygotowanie i przeprowadzenie jest znakomitą formą promocji LGD i całego regionu. LGD rokrocznie organizuje dwie wielkie imprezy – „Rozpoczęcie lata”, podczas której odbywa się równolegle kilka różnych imprez i imprezę „Liderki” dla ponad 100 kobiet. Impreza ta skierowana jest do

kobiet zaangażowanych w budowanie kapitału społecznego, do liderek rozwoju lokalnego, w tym sołtysek, radnych, prezesek Stowarzyszeń, przewodniczących KGW. LGD jest również ośrodkiem „Działaj lokalnie”. Ideą tego programu jest „dawanie wędki” i zaangażowanie w organizację imprez innych podmiotów. LGD organizuje konkursy Dożynkowe, na najlepsze obejścia, wieńce, a także konkursy na najlepsze ciasta, starając się jak najbardziej wciągać w swoje działania mieszkańców.

Warunkiem skutecznego wdrażania strategii jest przede wszystkim dobra informacja i promocja. Informacje o działaniu, a przede wszystkim o kolejnych naborach LGD pojawiają się na stronie internetowej, na FB, w lokalnej prasie. Stowarzyszenie pracuje nad tym, żeby informacje przekazywane przez nie, docierały do mieszkańców jeszcze skuteczniej.

Ocena procesu wdrażania

Proces wdrażania nie odbywa się bez problemów finansowych. LGD czeka na zakończenie weryfikacji trzech złożonych wniosków o płatność – dwóch za projekty grantowe i jeden projekt współpracy. Obecne funkcjonowanie LGD jest możliwe dzięki pożyczce z gminnej spółki, które zostało udzielone ze względu na dotychczasową współpracę; w przeciwnym razie konieczny byłby kredyt komercyjny. Przyczyną problemów finansowych jest forma wsparcia – refundacja zamiast prefinansowania i konieczność wyłożenia własnych środków na granty i inne projekty oraz oczekiwanie na zwrot środków.

Jeśli chodzi o realizację rzeczową, to, ze względu na pandemię, był problem z realizacją działań aktywizujących, część z nich została zrealizowana w późniejszym terminie (np. „Liderki”).

Ze względu na zmieniające się procedury i konieczność dostosowania ich do wytycznych ministerialnych, nabory zostały ogłoszone później niż pierwotnie planowano.

Procedury nie są proste dla wnioskodawców, bo wnioski nie są proste. Część wnioskodawców w ogóle nie stara się poznać procedur, bardziej wspierają się na doradztwie i szkoleniach przeprowadzanych przez LGD. Na spotkaniach z doradztwa są również omawiane wnioski, które są skomplikowane. Brak elektronicznego generatora do naborów, narzędziem wypełniania wniosków jest Excel, co dla ludzi na co dzień niepracujących przy komputerze stanowi trudność. Instrukcje są bardzo obszerne. Taki sam wniosek jest wypełniany na infrastrukturę samorządową przez specjalistę w gminie, który zajmuje się pozyskiwaniem funduszy i przez kosmetyczkę - na zakup lampy do gabinetu.

Kryteria są proste, 0-1, więc wnioskodawca szybko może policzyć sumę punktów. Jedynym kryterium, które zależy od decyzji Rady, jest kryterium innowacyjności.

Katalog wskaźników jest prosty, jednym z nich jest liczba zrealizowanych projektów współpracy, do rozliczenia których wystarczy tylko umowa. Brak wskaźników skomplikowanych, takich jak liczba uczestników spotkania, do rozliczenia którego potrzeba

obszernej dokumentacji. Inne wskaźniki to liczba utworzonych miejsc pracy czy wybudowanie obiektów infrastruktury.

Wartość dodana podejścia LEADER

Powstanie LGD wpłynęło na relacje między gminami. Stowarzyszenie dwa razy w roku organizuje spotkania dla władarzy wszystkich czterech gmin, w obszarze swojego działania. Przedstawiciele gmin znają się, niektórzy przyjaźnią. Spotykają się w innych miejscach – w województwie czy powiatach (LGD leży na obszarze powiatu poznańskiego i obornickiego), ale spotkania organizowane przez LGD są jedynymi dedykowanymi tylko gminom. Współpraca między gminami dotyczy różnych obszarów, także współpracują z sobą przy pisaniu wniosków.

Ciekawą operacją przeprowadzoną przez LGD, była operacja własna dla liderów – KGW, OSP, organizacji pozarządowych. Podczas warsztatów, spotkań, wyjazdów zrodził się pomysł stworzenia na Messengerze grupy „Liderzy z Krainy Trzech Rzek”, gdzie wrzucane są ciekawe newsy o wszystkich dostępnych dotacjach. Grupa jest miejscem wymiany poglądów – sieciowanie między organizacjami wychodzi Stowarzyszeniu bardzo dobrze. Działalność LGD jest społecznie odczuwalna.

Jeśli chodzi o wykorzystanie powstałej infrastruktury, to w ocenie należy wziąć poprawkę na pandemię, bo mniej się działo w czasie jej trwania. Są miejsca gdzie dzieje się bardzo dużo, gdzie są liderzy, którzy animują, organizują, aktywizują. Tam, gdzie nie ma prężnego KGW, sołtysa, innych organizacji, które zaproponowałyby atrakcyjne wykorzystanie powstałej infrastruktury, nawet najpiękniejsza świetlica świeci pustkami.

W nowej perspektywie warto się skupić na doposażeniu miejsc, które już dobrze funkcjonują, zaproponować ofertę kulturalną, objazdowe domy kultury, biblioteki.

Mieszkańcy, którzy biorą udział w życiu społecznym, wiedzą co jest efektem działań LGD. Na wszystkich obiektach infrastruktury są odpowiednie tablice informacyjne. Jeżeli na gruntach gminnych powstał obiekt, to mieszkańcy wiedzą, że gmina go wybudowała, od gminy natomiast zależy czy podkreśli rolę LGD we wspólnym przedsięwzięciu, jeśli budowa obiektu była przedsięwzięciem wspólnym. Gminy z reguły zapraszają LGD na otwarcie obiektów.

Zarówno potrzeby mieszkańców, jak i grupy defaworyzowane zostały wyodrębnione z diagnozy. Jeśli ktoś uczestniczył w diagnozie, dziś może mieć satysfakcję, jak dużo zostało zrobione z tego, co zostało w niej określone. Oferta była adresowana do tych, którzy wpisywali się w strategię.

Całość działań LGD ma charakter komplementarny. Przed przystąpieniem do projektów grantowych, Stowarzyszenie zrealizowało dużą kampanię z zakładania i funkcjonowania stowarzyszeń, żeby miały odwagę sięgnąć po granty. Trzy cele w LDR – rozwój kapitału społecznego, gospodarki i turystyki też były realizowane przez działania komplementarne. To

społeczność w grantach buduje obiekty, które rozwijają turystykę, członkami stowarzyszeń są często przedsiębiorcy. Przedsiębiorcy prowadzili działania z uwzględnieniem grup defaworyzowanych, bo otrzymywali za to dodatkowe punkty.

Dodatkowe pytania badawcze

Współpraca z Urzędem Marszałkowskim układa się dobrze. Na poprawę współpracy wpłynęłoby skrócenie czasu rozpatrywania wniosków i uproszczenie procedur co ułatwiłoby funkcjonowanie obu stronom. Wprowadzenia generatora naborów jako miejsca powstawania wniosków znacznie skróciłoby czas rozpatrywania wniosków.

Współpraca z Lokalną Siecią Działania rozwija się, LGD korzysta z wyjazdów szkoleniowych, uczestniczy w cotygodniowych spotkaniach Sieci, a ze względu na położenie w centrum Wielkopolski bywa gospodarzem spotkań Sieci.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Zasada trójsektorowości jest podstawą funkcjonowania Stowarzyszenia, ale wyraźnie można zauważyć dysproporcje pomiędzy rolą i aktywnością poszczególnych sektorów. Zdecydowanie najsilniejszą pozycję w Stowarzyszeniu mają samorządy. Dzięki zasobom finansowym i kadrowym są oparciem dla LGD, a systematyczna współpraca jest na bardzo wysokim poziomie (szczególnie w sytuacjach kryzysowych). Dzięki działaniom promocyjnym i aktywizacji LGD utrzymuje stały kontakt z NGO. Połączenie szeroko zakrojonych projektów grantowych oraz działań animacyjnych powoduje kumulację pozytywnych efektów. W przypadku przedsiębiorców współpraca jest niższym poziomem, mimo że część beneficjentów uczestniczy w inicjatywach LGD i wspiera Stowarzyszenie szczególnie w działaniach pro turystycznych. Przy tak wszechstronnie funkcjonującym Partnerstwie trudno o konstruktywną rekomendację.

Postęp rzeczowy i finansowy pozwala zidentyfikować na jakim etapie realizacji strategii była LGD na koniec 2021 roku. Poważną konsekwencją szerokiego zaangażowania w granty i wykorzystanie projektów współpracy są zatory finansowe. Przedłużające się procedury rozliczeniowe w Urzędzie Marszałkowskim negatywnie wpływają na możliwości sprawnego wdrażania LSR i wymagają ponoszenia dodatkowych wysiłków, a niekiedy kosztów (kredyty). Nabory dotyczące przedsiębiorczości ale również te obejmujące infrastrukturę spotykają się z zainteresowaniem wnioskodawców ale sytuacja gospodarcza, inflacja i problemy z zaopatrzeniem sprawiają, że trudno będzie utrzymać pełną realizowalność wszystkich operacji. Szczególnie istotne jest w tym przypadku utrzymanie terminów rozpatrywania wniosków.

Budowanie kapitału społecznego to główny cel funkcjonowanie LGD. Jedną z dwóch najważniejszych metod prowadzących do tego celu jest aktywizowanie społeczne mieszkańców. Organizacja i uczestnictwo w imprezach dla mieszkańców, festyny, pikniki, rajdy, biegi, turnie, pokazy, targi, festiwale to najlepsze sposoby na wzmocnienie społecznego potencjału mieszkańców i lokalnych liderów. Wszystko to sprawia, że LGD jest mocno zakorzeniona w oddolnych inicjatywach i zna potrzeby mieszkańców obszaru. Drugim sposobem były granty wspierające oddolne inicjatywy mieszkańców. Duże znaczenie ma udział LGD w inicjatywie Działaj Lokalnie, która uzupełnia projekty grantowe. Warto również podkreślić pośrednią rolę infrastruktury społecznej i kulturalnej w budowaniu kapitału społecznego. Rekomendacją na kolejny okres programowania jest utrzymanie determinacji i zapału we wspieraniu inicjatyw społecznych.

Wspieranie przedsiębiorczości to kolejny z zasadniczych celów strategii. Stowarzyszenie przyznawało premie na podejmowanie działalności gospodarczej oraz wspierano już istniejące przedsiębiorstwa. W pewnym stopniu antycypując podejście do nowego okresu programowania, LGD wykorzystwała fundusze na przedsiębiorczość do budowania kapitału w zakresie podnoszenia atrakcyjności turystycznej obszaru. Przedsięwzięcia, które wpisywały się

w gastronomię czy budowanie bazy noclegowej mogły otrzymać dodatkowe punkty i dzięki temu mieć większą szansę na realizację operacji. Dzięki temu zabiegowi LGD jednocześnie wspiera przedsiębiorczość i działa na rzecz kolejnego celu jakim jest budowanie atrakcyjności turystycznej obszaru.

Mimo braku spektakularnych atrakcji turystycznych LGD położyła duży nacisk na turystykę. Dywersyfikacja narzędzi wsparcia połączona z determinacją Stowarzyszenia dała bardzo dobre rezultaty. Po pierwsze, działalność aktywizacyjna i animacyjna społeczności lokalnej miała w wielu przypadkach podstawę w inicjatywach turystycznych lub rekreacyjnych. Duże znaczenie mają szczególnie te, które pobudzają mieszkańców do zapoznania się z atrakcjami na własnym obszarze. Drugim sposobem było, opisane powyżej, profilowanie na turystykę operacji wspierających przedsiębiorczość. Trzecim były (i jeszcze będą) projekty współpracy, których celem jest również popularyzacja atrakcji turystycznych zarówno wśród turystów jak i mieszkańców. Rekomendacją może być jedynie utrzymanie tak ambitnego i komplementarnego podejścia do turystyki.

Biuro LGD pełni najważniejszą rolę w realizacji strategii. Pracownicy organizują nabory wniosków, udzielają doradztwa, prowadzą szkolenia, wspierają Radę w weryfikacji i ocenie wniosków, prowadzą dokumentację, realizują plan komunikacji i plan szkoleń, prowadzą projekty współpracy, animują społeczność i organizują pracę organów statutowych LGD. Wszystko to spotyka się wysoką oceną zarejestrowaną zarówno w ankietach prowadzonych z wnioskodawcami jak i wywiadach indywidualnych. Nie ma wątpliwości, że władze LGD powinny doceniać zaangażowanie i wysiłek pracowników biura, zarówno w postaci materialnej jak i podnoszenia kompetencji oraz pozostałych warunków pracy.

Skomplikowanie wniosków aplikacyjnych to jeden podstawowych problemów, z którym borykają się wnioskodawcy. Dodatkowo brak elektronicznych formularzy wniosku powoduje, że mniej doświadczeni wnioskodawcy mają problemy z aplikowaniem. Dzięki szkoleniom i doradztwu prowadzonym przez pracowników biura procedury nie stanowią ograniczenia dla wnioskodawców. Kolejnym trudnym momentem dla wnioskodawcy jest długi okres oczekiwania na podpisanie umowy. Weryfikacja wniosków prowadzona przez Urząd Marszałkowski jest zbyt długa, nawet jeśli nie byłaby przedłużona (co zdarza się bardzo często). Dodatkowo niedogodnością jest krótki czas na uzupełnienia, który często jest powodem niepodpisania umowy. Biurokracja odciska się też na sprawnej pracy biura LGD. Pracownicy zaangażowani w przygotowanie dokumentacji mają mniej czasu na działania aktywizacyjne skierowane do mieszkańców. Rekomendacja dotycząca odbiurokratyzowania procedur i uproszczenia dokumentacji skierowana jest do instytucji nadrzędnych – Urzędu Marszałkowskiego, MRiRW i ARiMR.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1.	Procent ankiet z poszczególnych gmin.....	12
Wykres 2.	W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	18
Wykres 3.	W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?	18
Wykres 4.	Ocena gminy na wymiarach	19
Wykres 5.	Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy.....	20
Wykres 6.	Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?	21
Wykres 7.	Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?.....	21
Wykres 8.	Powody zmiany miejsca zamieszkania	22
Wykres 9.	Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	22
Wykres 10.	Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	23
Wykres 11.	Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	23
Wykres 12.	Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	24
Wykres 13.	Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?.....	25
Wykres 14.	Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?	26
Wykres 15.	Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	26
Wykres 16.	Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD	27
Wykres 17.	Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach	27
Wykres 18.	Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?	28
Wykres 19.	Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	28

Wykres 20.	Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?	29
Wykres 21.	Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	29
Wykres 22.	Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych:	30
Wykres 23.	Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?	31
Wykres 24.	Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?	31
Wykres 25.	Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	32
Wykres 26.	Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalną Grupę Działania Kraina Trzech Rzek? ...	35
Wykres 27.	Realizacja finansowa w EURO – stan na 31.12.2021 r.	38

Tabele

Tabela 1.	Ludność ogółem	14
Tabela 2.	Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym.....	14
Tabela 3.	Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	15
Tabela 4.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	15
Tabela 5.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	16
Tabela 6.	Podmioty gospodarki narodowej ogółem.....	16
Tabela 7.	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym... ..	16
Tabela 8.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	17
Tabela 9.	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	17
Tabela 10.	Doradztwo w liczbach	32
Tabela 11.	Szkolenia.....	33
Tabela 12.	Funkcjonowanie organów	34
Tabela 13.	Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.....	36

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władarze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania LGD

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

	Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam

1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Telefonując do biura LGD można uzyskać odpowiedzi na wiele pytań				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prorowadzenie doradztwa						
2.	organizacja naborów wniosków						
3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prorowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów (warsztaty, imprezy)
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Inne sposoby

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijały się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

--

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	I tak i nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie dotyczy
1.	Związane z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej (np. świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci)						
3.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej (np. boiska, siłownie zewnętrzne, altany)						
4.	Związane z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (np. warsztaty, spotkania, pikniki, szkolenia)						

5.	Związane z potrzebą zachowania dziedzictwa lokalnego						
6.	Związane z potrzebą promocji obszaru objętego LSR						

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Oborniki
2. Gmina Murowana Goślina
3. Gmina Ryczywół
4. Gmina Suchy Las
5. Inna gmina

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 24 lat
3. od 25 do 34 lat
4. od 35 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, Koło Gospodyń Wiejskich, związek zawodowy, klub sportowy)
3. Przedsiębiorcą
4. Członkiem środowiska (grupy) bez osobowości prawnej (zespół ludowy, koło wędkarskie, koło hobbystów i inne)
5. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury, zakład opieki zdrowotnej)
6. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnim roku warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						

8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					

4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie

5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. 6. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak

2. Ani tak, ani nie
3. Nie

10. 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych

10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby przed 34 rokiem życia
13. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia
14. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety
15. Działania ułatwiające założenia i prowadzenia działalności gospodarczej

13. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalną Grupę Działania Kraina Trzech Rzek ?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

14. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

15. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

16. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

18. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

19. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha

6. >50 ha

20. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat
4. 35-50 lat
5. >50 lat

21. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Oborniki
2. Gmina Murowana Goślina
3. Gmina Ryczywół
4. Gmina Suchy Las
5. Inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut